Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ай 1921 оной ... 21-һэ гараhа | № 143 (17266) | 1986 оной июниин 20, пятница | Сэн 3 мун.

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй табадахи сесси

...ёон байгуулгын табан жэлдэ — эршэ түгэс ажал

Верховно Соведэй ...-най үглөөгүүр бо-...латануудай хамтын заседани дээрэ Министрнүүдэй Со-...рүүлэгшэ, депутат Н И. Рыжков «1986—1990 онуудай СССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб тухай» элидхэл хэһэн байгаа.

...СОЮЗАЙ СОВЕДТЭ

...Соведэй түрүүшын июниин 18-най 14 ...лиин Ехэ ордон соо ...

...С. Горбачев, Г. А. ...Воротников, А. А. ...Н. Зайков, Д. А. ...К. Лигачев, Н. И. ...М. С. Соломенцев, ...цкий, П. Н. Деми...олгих, Н. Н. Слюнь-... Соловьев, Н. В. Та-...А. Медведев, Г. П. ...й, И. В. Капитонов ...ээжэ һуухадань, де-...олон айлшад альга ...угтаа.

...Соведэй түрүүлэг-...лкуновой түрүүлэл-...седани үнгэрбэ.

...Соведэй Мандатна ...түрүүлэгшэ К. С. ...шэнээр һунгагдаһан ...й эрхэ түлөөлэл-...алгаһан тухай ман-...ссиин элидхэл хэ-...дхэл тушаа зохи-... баталагдан абтаа. ...дээрэ палатануудай ...үргэлжын комисси-...идэлдэ хубилалта-...гдаба.

...ын-бюджетнэ ко-...үүлэгшэ В. А. Ма-...990 онуудай СССР-...ическа ба социаль-...ын гүрэнэй түсэб ...эй Соведэй сагай ...комиссинуудай нэ-...эл хэһэн байна.

...Центральна Коми-...иин (1985 он) Пле-...нь табиһан, манай ...хүгжөөлгые хур-...ар партиин мүнөө-...шэглэлые батадха-...үүлһан КПСС-эй ...дын шиидхэбэри-...огэ нүлөөн доро ...ерховно Соведэй ...оложо байна гэжэ ...хубилгалгые хур-...игдаһан зорилго-...үүлхэ талаар бүхы ...үсэлэл оролдолго-...дхэхэ шухала гэ-... ЦК-гай июниин ...енум заагаа. ...үдта хэлэгдэһэн ...д, дурадхалнууд ...адаа, экономиче-...риин хэмжээе дээ-...ухай асуудалнууд ...р табигдаба гэжэ ...э. Материальна ба ...э хүсэнэй нөөсэ-...аха хүдэлмэриие ...эр эмхидхэһэ-...э, фонднуудые, ...рэгсэлнүүдые, ка-... һомололгонуудые ...атайгаар хэрэглэ-

һэнэйнь түлөө олохон министерствэнүүдые, албан зургаануудые эрид шүүмжэлһэн байгаа. Продукци буйлуулга, хадагалалга, зөөлгэ хадаа агропромышленна комплексдо тохёолдожо байһан илангаяа ехэ дутагдал болоно. Олохон эд бараанай, эдлэл хэрэгсэлнүүдэй талаар хүн зоной эрилтэнүүд гүйсэд хангагданагүй.

Экономическа ба гадаадын политическэ зорилгонуудтай тааралдуулан, ороной гадаадын худалдаа наймаанай эрьесые саашадань үргэдхэхэ, илангаяа аха дүү социалис оронуудтай али бүхы харилсаа холбоое дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд түсэб соо хараалагданхай.

Табигдаһан зорилгонуудые шиидхэхын тула ажалшадай зохёохы эдэбхи үүсхэлые али болохоор хүгжөөхэ хэрэгтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ түгэсхэлдөө онсолон зааба. Энээнэй тула совет болон ажахын зургаануудай хүсэлэл оролдолгонуудые, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй бүхы дүй дүршэлые, арадай депутадуудай үргэн ехэ эрхэ түлөөлэлгэнүүдые, ажалша коллективүүдэй, совет ажалшан бүхэнэй зохёон байгуулхы хүсые партиин XXVII съездын болон КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ, арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ элсүүлхэ гэээшэ бидэнэй гол зорилго болоно.

Россин Федерациин Госагропромой түрүүлэгшэ депутат Л. Б. Ермин элидхэл тушаа түрүүлэн үгэ хэлэхэдээ, шэнэ табан жэлдэ республикын арадай ажахые хүгжөөхэ талаар ехэ ажал ябуулха, хүдөө ажахын гол продукт болохо таряа ургуулжа, хуряалгые нилээд үргэдхэхэ зорилго табигдана. Үнгэрһэн хорин жэлэй хугасаа соо туйлагдаһан ургалтые энэ табан жэлдэ абахаар хараалагдана. Шэнэ зорилгонуудые хуушанай онол аргануудаар шиидхэжэ шадахагүй байһанаа Россин Федерациин ажалшад һайн ойлгоно.

Шэнэ табан жэлдэ ороной Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй проектые депутат энэ сесси дээрэ баталхые дурадхаба.

Украинын ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ депутат В. С. Шевченко үгэ хэлэбэ. Коллективүүдэй түсэбүүд болон социалис уялгануудаа хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтын эршэ дэлисые хурдадхахын, продукциин шанарые һайжаруулхын, нөөсэнүүдые аломахын, хүнүүдэй ажаллаха арга боломжые, һуудал байдалые, амаралтые һайжаруулха тухай анхарал оролдолго хандуулхын түлөө тэмсэхэ гэээшэ арадай депутадуудай гол шухала зорилго болоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Гэр байрын асуудал тухай тогтожо хэлэхэдээ, ВАЗ-ай коллективэй дүй дүршэлые республика дотороо хүгжөөжэ байһан тухайдаа тэрэ хөөрэбэ.

Белоруссиин Компартиин Минскэ обкомой нэгэдэхи секретарь депутат А. А. Малофеев трибунада гараба. Арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэбые баталха тухай депутадуудай оруулһан дурадхалые тэрэ дэмжэһэн байна. Продукци бүтээн гаргалгаяа үргэдхэхэтэеэ хамта тэрэнэй техническэ шэнжэ шанарые нилээд һайжаруулхые областиин ажалшад шиидэнхэй.

Московско областиин Орджоникидзиин нэрэмжэтэ Подольскын машина бүтээлгын заводой электро-гагнууршан депутат Н. Н. Рыжова үгэ хэлэхэдээ, партиин табиһан зорилгонуудые бэелүүлгэ бидэнэрһээ тодорхой хэрэгүүдые, эдэбхитэй хабаадалсалгые эринэ гэжэ мэдүүлбэ. Ажалша коллективэйнгээ хүдэлмэри тухай хэлэхэдээ, мүнөө хүнүүд голодоһо гаргагшадтай, һали буляар хүдэлхэ дуратайшуултай эрид шангаар тэмсэнэ гэжэ мэдээсээ.

Совет элшэ хүсые хүгжөөхын тула Эсэгэ ороноо түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдээр хангаха гэээшэ тон шухала удха шанартай байна гэжэ СССР-эй элшэ хүсэнэй машина бүтээлгын министр депутат В. М. Величко һалбариингаа гол зорилгонуудые тодорхойлходоо мэдүүлээ. Газай хоолой соргонуудые бариха талаар гээгдэлдэ ороһонойнгоо түлөө министерствые тон зүбөөр шүүмжэлдэг байна. Энэ талаар тохёолдожо байһан байдалые гуримшуулан һайжаруулха хэмжээнүүд тухай хөөрэбэ.

Сессиин үзэмжэдэ табигдаһан түсэб манай республикые шэнэ, бүри үндэр дээдэ шатада гаргаха арга олгохо байна гэжэ Казахай ССР-эй Верховно Президиумэй Түрүүлэгшэ депутат С. М. Мукашев хэлээ. Экономико хүтэлбэрилгэдэ ушаржа байһан дутуу дундануудые усадхаха талаар республика дотор бэелүүлэгдэжэ байдаг хэмжээнүүд тухай тэрэ дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байгаа.

Депутадууд: арадай депутадуудай Московско городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ В. Т. Сайкин, Грузиин Компартиин Абхазай обкомой нэгэдэхи секретарь Б. В. Адлейба, СССР-эй нүүрһэнэй промышленностиин министр М. И. Щадов, Литвагай ССР-эй Кейданска районой «Риту Аушра» колхозой түрүүлэгшэ Г. К. Кретавичюс, арадай депутадуудай Ленинградска городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ В. Я. Ходырев, КПСС-эй Астраханиин обкомой нэгэдэхи секретарь Л. А. Бородин, Латвиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Я. Рубэн заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэбүүдые һайшаабад.

НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДТЭ

СССР-эй Верховно Соведэй палатануудай заседаниин залда 14 часта Национальностьнуудай Соведэй түрүүшын заседани эхилбэ.

Нүхэд Э. А. Шеварднадзе, С. Л. Соколов, А. П. Бирюкова, А. Ф. Добрынин, М. В. Зимякин, В. П. Никонов, А. Н. Яковлев гэгшэдые депутадууд болон айлшад альга ташалгаар угтаба.

А. Э. Воссой түрүүлэлгэ доро заседани үнгэрөө.

Шэнээр һунгагдаһан депутадуудай этигэмжэ түлөөлэлгые шалгаһан тухай мандатна комиссиин элидхэл Национальностьнуудай Соведэй Мандатна комиссиин түрүүлэгшэ О. С. Мирошхин хээ. Элидхэл тушаа зохихо тогтосл баталан абтаба.

Палатын зарим саг үргэлжын комиссинуудай бүридэлдэ хубилалтанууд оруулагдаа. Гадаадын хэрэгүүдэй талаар комиссиин түрүүлэгшээр депутат А. Ф. Добрынин, Промышленностиин талаар комиссиин түрүүлэгшээр — Е. В. Качаловский, Элүүрые хамгаалгын болон социальна хангалгын талаар комиссиин түрүүлэгшээр — Е. Е. Соколов, Эхэнэрнүүдэй ажалай болон ажаһуудалай, эхые болон үхибүүниие хамгаалха асуудалнуудаар комиссиин түрүүлэгшээр Н. В. Гелерт һунгагдаа.

1986—1990 онуудта СССР-эй Экономическа болон социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб тухай Национальностьнуудай Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай нэмэлтэ элидхэлые Түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ Н. И. Масленников хэһэн байна.

Социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха, экономикын ургалтын эршые болон тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ, совет хүнүүдэй һуудал байдал болон соёлой хэмжээе һайжаруулха, ороноо хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэ талаар КПСС-эй XXVII съезд дээрэ һайшаагдаһан партиин стратегическэ хараа шугам бэелүүлгэ түсэб соо хангагдаа гээд тус документые уридшалан хаража үзэһэн саг үргэлжын комиссинууд тэмдэглэнэ гэжэ тэрэ хэлэбэ. Табан жэлэй экономическа болон социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэб баталхые дурадхагдана.

Үйлэдбэриин хүсые бүри һайнаар хэрэглэхэ гэээшэ ехэ нөөсэ болоно. Арадай ажахын хүгжэлтэдэ зорюулагдаһан мүнгэ зөөриин ашагые дээшэлүүлхэ шухала гээд депутадууд онсолон тэмдэглэбэ.

Бүтээн гаргагдадаг продукциин шанарые болон техническэ хэмжээе үндэһөөрнь һайжаруулха зорилгые шиидхэхын тулада эдэ асуудалнуудта шэнээр хандаха хэрэгтэй.

Капитальна барилгадахи хэрэг байдалай хэр түргөөр хубилһанһаа түсэбтэ табан жэлэй зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлгэ ехэтэ дулдыдаха байна. Гэхэтэй хамта зарим министерствэнүүд болон албан зургаанууд капитальна һомололгонуудай асуудалда шэнээр хандаха шухала гэжэ үшөө мэдэрнэгүй гээд депутадууд тэмдэглэбэ. СССР-эй Госстрой эдэбхи үүсхэл гарганагүй.

Элүүрые хамгаалгын объектнүүдые барилга, медицинскэ хангалгын шанарта, һургуулиин реформын талаар хэмжээнүүдые бэелүүлгэдэ гүрэнэй болон ажахын зургаанууд тад ондоогоор хандадаг болохо зэргэтэй гээд депутадууд зааба.

Белоруссиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат М. В. Ковалев элидхэл тушаа үгэ хэлэжэ эхилээ. Республика дотор жэлэй даабаринуудые дүүргэхэ талаар үсэд нэтэрүү хүдэлмэри ябуулагдана гээд тэрэ хэлээ.

Түсэбтэ табан жэлэй шанга даабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада ажалшадай хэрэглэдэг арга боломжонууд дээрэ депутат тогтобо. Тобшолон хэлэбэл, Гол шэглэлнүүдээр хараалагдаһанай ёһоор промышленна үйлэдбэриин хэмжээе ехээр дээшэлүүлхэ гэһэн шиидхэбэри абтанхай.

Жэлэй эхинһээ хойшо арадай ажахын зарим һалбаринуудта туйлагдаһан амжалтанууд тухай РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо депутат В. И. Казаков мэдээсээд, бүри эдэбхитэйгээр шиидхэгдэхэ ёһотой асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулаа. Илангаяа Сибириин болон Алас-Дурнын районуудта капитальна барилгын хэрэг байдал һанаа зобооно. Социальна хэрэглэмжын объектнүүд саг болзортоо ашаглалгада үгтэнэгүй.

Партиин Хмельницкэ обкомой нэгэдэхи секретарь депутат В. Г. Дикусаров үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ асуудалнуудта үгээ зорюулаа. Областиин дотор мүрысөө эмхидхэлые хэдэн жэшээнүүд дээрэ харуулаад, ниитын үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудта хүдэлмэри шэнэдхэн һайжаруулгые хурдадхаха шухала гэжэ тэмдэглээ.

Манай эрдэм ухаае үндэһөөрнь шэнэлэн хубилгаха гэээшэ һалбариин хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ гол арга болоно гээд СССР-эй химическэ промышленностиин министр депутат В. В. Листов хэлэбэ. Саашадаа гадаадын оронуудһаа технологи худалдажа абахаһаа арсаха, орон дотороо мүнөөнэй шэнэ технологи зохёохо зорилго эрдэм ухаанай урда табигданхай.

Гэр байрын асуудалые шиидхэлгын ехэ удха шанартай байһые Тбилисиин бүдэй-галантерейнэ «Комсомолка» фабрикын хүдэлмэришэн депутат В. С. Зорина тэмдэглэбэ.

Табан жэлэй түсэб соо бүхы союзна республиканuудай үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые жэгдэ һайнаар хүгжөөлгэ хараалагданхай, гээд Азербайджанай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат Г. Н. Сеидов хэлэбэ. Хараалагдаһан даабаринуудые эрхимээр дүүргэлгэдэ туһа нэмэри болохоор тодорхой дурадхалнуудые тэрэ оруулаа.

Узбекистанай Компартиин Бухарска обкомой нэгэдэхи секретарь депутат И. Д. Джаббаров табан жэлэй түсэбые баталха дурадхалые дэмжэбэ. Областиин партийна организацида гурим, журам хаа хаанагүй бэхижүүлхэ талаар ябуулагдадаг хүдэлмэри тухай хөөрэбэ.

Мал ажалай продукци болбосоруулха, газар шанаржуулан һайжаруулха асуудалнууд дээрэ Молдавиин «Советский пограничник» колхозой түрүүлэгшэ депутат Г. Г. Картофян тогтожо хэлээ.

Саашань депутадууд Литвагай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. В. Сакалаускас, Казахстанай Компартиин Джезказганска обкомой нэгэдэхи секретарь Н. Г. Давыдов, ВЦСПС-эй секретарь К. Турысов, Эстониин ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. Ф. Рюйтель, СССР-эй элүүрые хамгаалгын министр С. П. Буренков, Таджигай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ И. Х. Хаеев үгэ хэлээ.

* * *

Июниин 19-дэ СССР-эй Верховно Соведэй сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

1986-1990 ОНУУДАЙ СССР-эй ЭКОНОМИЧЕСКА БА СОЦИАЛЬНА ХҮГЖЭЛТЫН ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ ТУХАЙ

...-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат Н. И. Рыжковой элидхэл

...ерховно Соведэй ...эдэ арбан хоёр-... жэлэй түсэбэй ...СССР-эй Министр-...т табина. Тэрэ ...II съездын шиид-...й бүрин гүйсэдөөр ...зохёон найрууулаг-... Тэрээн дотор ...С-эй ЦК-гай хэһэн ... элидхэлэй зааба-...—1990 онуудта бо-...н хүрэтэрхи үедэ ...ономическа ба со-...элтын гол шэглэл-...олоһон байна. ...бжүүлэн табиһан ...мтатай, ёһотойл ...о зорилгонууд, тэ-...н зохёохы ба ...шон байдал оро-...-политическэ ба ...ажабайдалда аша ...ургажа байгаа нү-... Тэдэ арад зоной ...үйсэд дүүрэнээр ...иимэһээ тэдэнэй ...й һайшаал дэм-...эһэн байха юм. ...е табидаг гол шу-... гэхэдэ, съездын ...үдые бүрин дүү-...гүй дүүргэхэ хэ-...нхарал оролдол-...хэ, хүсэл эрмэл-...отэй ажал ябуул-...бадал болоно. ...рда тээ боложо ...С-эй Центральна Комитедэй Пленум дээрэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой элидхэл соо парти болон гүрэн дотор боложо байгаа гүн ехэ шэнэдхэн хубилгалгын дэлгэрэнгы, гүнзэгы шэнжэлэл хэгдэһэн, съездын һүүлээрхи үедэ совет обществын хүгжэлтын үнэн бодото байдал, дэлхэй дээрэхи гадаадын политическэ оршон байдал харуулагдаһан байна. Социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха, ороной бүхы хүсэ шадалые гүйсэд ашаглаха гэһэн XXVII съездын генеральна хараа шугамые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ зорилго коммунистнуудай, бүхы ажалшадай хүдэлмэриин гол анхаралда табигдаа. Энэ хараа шугамые яажа бодото дээрэнь бэелүүлхэб гэһэн һанал бодолтойгоор Пленум табан жэлэй түсэбэй проектые али бүхы талаһаань хаража үзөөд, тэрэниие һайшаагаа.

Партиин программа уг зорилгонуудые бэелүүлгэдэ түсэбтэ табан жэлэй онсо һуури эзэлхэ байһанһаа уламжалан, шэнэ, шухала заабаринууд найруулан табигдаба. Тэдэ партиин экономическа стратегиие бэелүүлгэдэ түрүүшын ээлжээнэй, ехэ удха шанартай байха юм. Пленум үндэр ашаг үрэ туйлаха харгы замуудые бэдэрхэ ябуулгануудые улам гүнзэгырүүлээ, олониитын зохёохы хүсэ шадал болон эдэбхи үүсхэлые элсүүлгэдэ түсэбэй айхабтар ехэ үүргэтэй байһые онсолон тэмдэглээ. Имагтал түсэбүүдэй үндэһөөр манай социалис общество дотор хэдэн миллион хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэл ойрын болон удаан болзорой зорилгонуудые бэелүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн нэгэн ниитэ урасхал болон нэгэдэдэг байна бшуу. Имагтал түсэбүүд ажалша коллектив бүхэнэй, һалбари бүхэнэй, республика бүхэнэй саашанхи хүгжэлтын эли тодо, тогтууритай арга замуудые заажа үгэдэг байха юм.

Түсэбэй проектые бэлдэхэ үедэ предприятинууд болон нэгэдэлнүүдтэ, министерствэнүүд болон албан зургаануудта, союзна республикануудта үйлэдбэриин ургалтын эршые хурдадхаха ба ашаг үрыень дээшэлүүлхэ ниитын хэрэглэмжэнүүдые бүри гүйсэд дүүрэнээр хангаха нэмэлтэ арга боломжонуудые элирүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Партиин XXVII съездын делегадуудай дурадхалнууд болон ажаглалтанууд, КПСС-эй Программын шэнэ найруулгын болон Гол шэглэлнүүдэй проектнүүдые съездын урда тээ зүбшэн хэлсэлгын материалнууд анхаралтайгаар шэнжэлэн үзэгдэһэн байна. Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудта түсэбые али бүхы талаһаань, эрилтэ ехэтэйгээр, аша үрэтэйгээр зүбшэн хэлсэлгэ боложо үнгэрөө. Эдэ бүгэдэ тэрэниие хамтын ухаан бодолоор, парти болон арадай дүй дүршэлөөр нэбтэрүүлэн баяжуулха арга олгоо, түсэбэй ёһоор хүтэлбэрилгын совет байгуулалтын улам ургажа байгаа демократизмын эли тодо гэршэ боложо үгөө.

Табан жэлэй гол шухала асуудалнууд дээрэ тогтоходоо, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй зохёон табиһан, партиин XXVII съездээр үргэдхэгдэһэн ба һайшаагдаһан ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалгын стратегиие бэелүүлгэдэ арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлдэ онсо үүргэ даалгагдана гэжэ Н. И. Рыжков хэлээ. Далаад онуудта ба наяад онуудай эхиндэ арадай ажахын хүгжэлтэдэ тохёолдоһон хангалтагүй муу үзэгдэлнүүдые тэрэ дабан гараха, экономикын бүхы һалбаринуудта ба ажал ябуулгын бүхы талануудта бодото эрид хубилалта хангаха, ашаг үрэ ехэтэй ургалтын замда эрид шууд гараха ябадал шиидхэхэ, энээнтэй хамта саашадаа ургалтын дабшаха бата бэхи үндэһэ һуури байгуулха үүргэтэй.

Энэ хараа шугамые бодото дээрэнь бэелүүлгэ арадай ажахые үндэһөөрнь һэльбэн шэнэлхэ эрилтэ табина. Энээниие энэ үгын эгээл үргэн удхаар ойлгохо ёһотой. Тиигэжэ эрдэм-техникын дэбжэлтын туйлалтануудай үндэһөөр материальна үйлэдбэриие шанараарнь хубилгаха, структура болон инвестиционно политикые залан сэхээр шэнэдхэн хубилгаха, ажахы эрхилэлгын бүхы арга хэрэгсэлнүүдэй гүнзэгы реформо бэелүүлхэ, хүнэй бэлиг шадабариие али болохоор эдэбхижүүлхэ, манай түсэбүүдэй социальна хараа шэглэлнүүдые шангадхаха гээд тэрэ хараална гэээшэ.

Иимэ ехэ хэмжээнэй, харюусалгатай зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэй болоһон ушар хадаа табан жэлэй түсэбые зохёон табилгада шэнээр хандаха, ниитын үйлэдбэриин үндэр ехэ ашаг үрые туйлаха тодорхой арга замуудые элирхэйлхэ ябадалда гол анхаралаа хандуулха эрилтэ табиһан байха юм. Экономикые эршэ түгэсөөр хүгжөөлгын тэрэнэй гүнзэгы ехэ нөөсэнүүдые элсүүлгын асуудалнууд урдань хэзээдэшье табан жэлэй түсэбүүдые табилгада иимэ шиидхэхы үүргэ дүүргэдэггүй байгаа гэээшэ. Харин ондоо, хуушанай ямаршье хандалга экономическа байдалай урданай арга замууд тээшэ бусаажа, КПСС-эй XXVII съездын тодорхойлһон үрэ дүнгүүдтэ экономикые хүргэжэ шадахагүй байна бшуу.

Түсэбэй проектые бүхы шахуу үрэ дүнгүүдэй талаар Гол шэглэлнүүдэй даабаринуудай дээдэ хэмжээе туйлахаар, харин промышленностиин болон социальна зарим шухала үрэ дүнгүүдэй талаар тэдэниие үлүүлэн дүүргэхээр хараалагдана.

Түсэб дотор хараалагдаһан даабаринууд табан жэлэй гол зорилгые гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлгэ хангаха байна. Энэ гол зорилгын удхань гэхэдэ, экономикын хүгжэлтын эршэ болон ашаг үрые дээшэлүүлхэ, тэрэнэй үндэһөөр совет арадай һуудал байдалые саашадань улам һайжаруулха хэрэг болоно. Табан жэлэй түсэб дотор хараалагдаһан материальна үйлэдбэриин хэмжээнүүд ороной бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые хэрэгтэй хэмжээндэ байлгаха арга олгохо юм.

Түсэбэй даабаринуудай үндэһэн болгожо абтаһан хурдадхалгын хараа бодолнууд гансашье эршые дээшэлүүлгэдэ бэшэ, харин шухалын шухала экономическа үрэ дүнгүүдэй бодото ургалтые горитойгоор ехэ болголгодо элеэр харагдана гэээшэ.

(Эхин. Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй тогтоол

ВАРШАВСКА ДОГОВОРТО ХАБААДАДАГ ГҮРЭНҮҮДЭЙ ПОЛИТИЧЕСКЭ ЗҮБШЭЛЭЛГЫН КОМИТЕДЭЙ 1986 ОНОЙ ИЮНИИН 10-11-дэ БУДАПЕШТДЭ БОЛОҺОН ЗҮБЛӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй зүблөөнэй (Будапешт, 1986 оной июниин 10—11) дүнгүүдые хаража үзэхэдөө, КПСС-эй ЦК-гай Пленум, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев түрүүтэй совет делегациин ажал ябуулгые, зүблөөн дээрэ баталагдан абтаһан документнүүдые бүримүһэн һайшааба.

Арадуудай һанал бодолые, хүсэл эрмэлзэлые тоонгүй, Женевэдэхи үгээ ойлгосолгонуудай үндэһөөр ажалаа ябуулхые дурагүйдэһэн США-гай захиргаанай гадаадын политическэ аюултай хараа шэглэлһээ, ээрхэн зонхилхо һанаашалгануудһаа үндэһэтэй уласхоорондын байдалые, мүнөөнэй түгшүүрилэй гол шалтагаануудые хамтаараа шэнжэлгэ шухала удха шанартай байба гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум тэмдэглэнэ. Иимэ орёо түгшүүриитэй оршон байдалда аха дүү оронууд тэдэниие хёмороо зүришэлдөөнэй замда гаргахыень баадхуулхагүй, буу зэбсэгүүдые хороолгын, уласхоорондын байдалые гуримшуулан һайжаруулгын, гүрэнүүдэй хоорондо бүтэмжэтэй һайн харилсаа холбоо тогтоолгын арга боломжонуудые бэдэрэлгээ эдэбхитэйгээр үргэлжэлүүлхэ гэээшэ уялгамнай болоно гэжэ тоолоно. Аюулгүй байдал тогтоолгын харгы замуудые, бодото арга хэрэгсэлнүүдые заажа үгэһэн КПСС-эй XXVII съездын, бусад социалис оронуудай хүтэлбэрилхы партинуудай съезднүүдэй шиидхэбэринүүдээр энэ залан сэхэ хараа шугам тодорхойлогдоо.

Бүгэдэндэ үргэн ехэ, аюулгүй байдал тогтооһоной үндэһөөр буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, гүрэнүүдэй хоорондын бүхы харилсаае үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаха зорилготой хамтын хараа шэглэлые хани харилсаата гүрэнүүдэй эдэбхижүүлхые шиидэнхэй байһыень Пленум сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэнэ. Дайнай аюулда эсэргүү, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудта амгалан ёһоор зэргэ оршолгын гуримые баталхын түлөө тэмсэлдэ хабаатай хуушанай, мүн шэнэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ бүри эршэмтэйгээр, зоримгойгоор хандаха шухала гэһэн ниитэ нэгэн һанал бодолтой байһанаа Варшавска Договорой гүрэнүүд мэдүүлнэ.

Мүнөө аха дүү гүрэнүүдэй хамтын ажал ябуулганuудай хэмжээе, шанарые дээшэлүүлхэ гэээшэ тэдэнэй тус бүхэнэй хүгжэлтые саашадань хурдадхалгын эшэ үндэһэн, дэлхэйн социализмын интернациональна аша туһын түлөө тэмсэлдэ шухала эрхэ нүхэсэл мүн болоно.

Эб найрамдалые бэхижүүлхэ, хүн зониие хюдаха зорилготой буу зэбсэгүүдые усадхаха, уласхоорондын аюулгүй байдал байгуулха талаар шэглүүлэгдэһэн КПСС-эй XXVII съездын, бусад аха дүү партинуудай съезднүүдэй гадаадын политическэ хараа шэглэл Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй зүблөөн дээрэ бүрин хүсэдөөр дэмжэгдэһэн байна.

Ядерна туршалгануудые болюулха, Европын зонодо дундуур зайда хэрэглэгдэхэ совет болон американ ракетэнүүдые бүрин хүсэд усадхаһанай үндэһөөр иимэ туршалганuудые гүйсэд усадхаха, ядерна ба замбуулинай буу зэбсэгүүд тухай совет-американ хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлхэ, химическэ зэбсэг усадхаха, ядерна элшэ хүсэ аюулгүйгөөр хэрэглэлгын уласхоорондын гуримые бэхижүүлхэ гэхэ мэтын мүнөөнэй политикын гол шухала асуудалнуудаар Варшавска Договорой оронуудай хараа бодолоор, бодото ябуулгануудаар саашадаа үгээ ойлгосохо гэээшэ зүблөөнэй эгээл ехэ үрэ дүн болоно.

Атлантикаһаа Ураал хүрэтэр Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүдые ба юрын буу зэбсэгүүдые үргэн хэмжээтэйгээр хорооохо хамтын үүсхэл онсо удха шанартай байна. Энэ асуудалаар зүблөөн дээрэ абтаһан Хандалга ядерна болон хүн зониие олоорнь хюдаха зорилготой бусад зэбсэг хэрэгсэлнүүдые гүйсэд усадхалгын программые горитой ехээр нэмээн батадхана.

Социалис гүрэнүүдэй ооһэдыгөө хамгаалха сэрэгэй-политическэ холбоое саашадань бэхижүүлхэ, бүхы һалбаринуудта тэдэнэй харилсаае хүгжөөхэ, уласхоорондын үйлэ хэрэгүүдтэ аюулгүй байдал хангаха, ядерна дайнай аюулые зайсуулха, бүгэдэ ниитын эб найрамдалые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн гадаадын политическэ үгээ ойлгосоһон хараа шэглэлые зохёожо, бодотоор бэелүүлгэдэ аха дүү оронуудай хамтаараа эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулха гэээшэ шухала удха шанартай гэжэ зүблөөн дээрэ батадхагдаа.

Будапештдэ болоһон зүблөөнэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ, тэрэнэй документнүүдые орон дотороо, гадаадын гүрэнүүдтэ үргэнөөр нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ, аха дүү партинуудтай ажал ябуулгануудаа зохилдуулан эрхилхэ уласхоорондын, дипломатическа шэнжэтэй бусад хэмжээ ябуулганuудые бэелүүлхэ хэмжээнүүдые зохёогоод, баталан абахыень КПСС-эй ЦК-гай Пленум зохихо совет албан зургаануудые, эмхинүүдые уялгалба.

Аха дүү социалис оронуудай хани барисаан, бата жагсаал, эб найрамдалта бүхы гүрэнүүдтэй олониитын үргэн ехэ хүсэнүүдтэй тэдэнэй харилсаа холбоое саашадань хүгжөөлгэ социализмын амгалан тайбанаар добтолгые саашадань үргэдхэхэ, буу зэбсэгүүдые хизаарлаха талаар бүхы хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэ дэбжэлтын аша туһада али алиндань таарамжатай үгээ ойлгосолгонуудые туйлаха зорилготойгоор уласхоорондын харилсаа холбоо һайжаруулха юм гээд этигэн найдажа байһанаа КПСС-эй ЦК-гай Пленум мэдүүлээ.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА ШАЛГАЛТЫН КОМИССИДА

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин заседани июниин 17-до болобо. Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар комиссиин зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдээ.

КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ И. В. Капитонов элидхэл хэбэ. Съездһээ хойшо үнгэрһэн саг соо комиссиин хэһэн хүдэлмэри тухай тэрэ сугларагшадта мэдээсээ. Хүдэлмэреэ шэнэдхэн хубилгалгада, тэрэнэй ашаг үрэ ехэтэй түхэл шэнжэнүүдые, онол аргануудые бэдэрэлгэдэ, комиссиин ажал ябуулгые бэхижүүлгэдэ гол анхарал хандуулагдаһан байгаа.

Шалгалтын бүхы хүдэлмэри партиие саашадаашье эмхидхэлэй талаарнь бэхижүүлгэдэ, коммунистнуудай харюусалгые дээшэлүүлгэдэ шэглүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ заседанида хабаадагшад хэлэбэ. Шалгалтын комиссинуудай түрүүлэгшэнэрэй, гэшүүдэй һуралсалые һайнаар эмхидхэхэ, комиссинуудай ажал ябуулгые, тэдэнэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдээр үргэнөөр харуулха шухала.

КПСС-эй Центральна шалгалтын комисси тухай дүрим, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой һаяхан баталһан нютагай партийна организацинуудай шалгалтын комиссинууд тухай дүрим партиин ажабайдалай мүнөөнэй шатада тааралдан зохилдоно гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ. Тэдэнэр шалгалтын комиссинуудай эрхэнүүд болон уялгануудые бүри гүйсэд дүүрэнээр тодорхойлходоо, тэдэнэй хүдэлмэриие һайжаруулхын тула ехэ арга боломжонуудые байгуулна.

Партиин XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр Центральна шалгалтын комиссиин ажал ябуулгые саашадань нарижуулан һайжаруулха, эдэбхижүүлхэ хэмжээнүүд баталагдан абтаһан тогтоол соо хараалагданхай.

(ТАСС).

ШАГНАЛ

Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ үни удаан саг соо ашаг үрэтэйгөөр хүдэлһэнэйнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Түнхэнэй районой Харбяангуудай совхозой директор нүхэр Даржаев Максим Иринчиновичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй табадахи сесси

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат Н. И. Рыжковой элидхэл

(Түгсэхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Түсэбэй проектые зохёон табиха үедэ гансашье арбан хоёрдохи табан жэлэй зорилгонууд хараадаа абтаа бэшэ, харин партиин удаан болзорой экономическа политикые бэелүүлхэ хэрэгтэй байһан ушар мүн лэ хараада абтаа. Энээнһээ уламжалан, капитальна һомололгонуудай ургалтые хурдадхаха хараа шугам баримталагдана. Тиигэжэл һүүлэй арбан жэл соо үзэгдэһэн капитальна һомололгонуудай эршэ болон бүхы ургалтын доошолхо хангалтагүй ябадалнуудые дабажа гарагдаха байна.

Табан жэлэй жэгдэ һайнаар дабшасые экономическа талаһаань үндэһэлгэ, арадай ажахын жэл жэлээр ургалтын шатануудые тодорхойлго хадаа табан жэлэй түсэбые бүридүүлэн табилгын, тэрэнэй бодото дээрэ бэелүүлгэ ба найдамтай байлгые шангадхалгын гол шухала асуудал болоно гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Бидэ үнгэрһэн сагай алдуунуудһаа һургаалнуудые абаабди. Юуб гэхэдэ, урдань табан жэлэй һүүлшын жэлнүүдтэ хүгжэлтын эршэнүүдые ехэ болгохоор хараалагдадаг байгаа, тиигэжэ тэрэнэй дүүргэлтэ нилээд ехэ бэрхэшээлтэй болодог һэн. Шэнэ табан жэлэй түсэб дотор энэ дутагдал усадхагдаа. Тэрэн дотор гол шухала бүхы үрэ дүнгүүдэй ургалтын эршэ бүхы жэлнүүдтэ адли тэгшээр дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

Арбан хоёрдохи табан жэлдэ арадай ажахын хүгжэлтын үндэр дүнгүүдые түйлалга экономическа ургалтын шэнэ эшэ үндэһэнүүдтэ түшэглэдэг байха. Мүнөөнэй эрхэ байдалда эрдэм-техникын дэбжэлтэ, һэльбэн шэнэлэлгэ, шанар, ашаг үрэ үндэһэн шухала, шиидхэхы удха шанартай болоно. Энэмнай табан жэлэй түсэбэй үндэһэ һууринь мүн болоно бшуу.

Нэн түрүүн эрдэм-техникын дэбжэлтые эрид шууд хурдадхаха хэмжээнүүд наринаар нягтаар хаража үзэгдэһэн байна. Тэрэнэй гол шэнжэнь гэхэдэ, эрдэм-техникын дэбжэлтэ бүхы түсэб дотор эхинһээнь адаг хүрэтэр хараалагданхай, тиигэжэ тэрэ таһаршагүй хубинь болонхой юм.

Шэнэ техникэ болон технологиие хэрэглэлгын эсэсэй үрэ дүнгүүдые элирхэйлхэ даабаринууд һалбари бүхэндэ үгтэнхэй. Энэмнай тэдэнэй урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэхэ тодорхой арга замуудые шэлэхэдээ, бэелүүлхэдээ, бүри бэеэ даанги ябуулга гаргахыень министерствэнүүд болон албан зургаануудые, нэгэдэлнүүд болон предприятинуудые уялгална гээшэ.

Энээнтэй хамта, эгээл шэнэ технологическа процессүүдые үргэнөөр хэрэглэлгэдэ онсо удха шанар даалгажа, үйлэдбэриие эрид хубилгажа шадаха техникэ гаргалгые түргэнөөр үргэдхэхэ талаар тодорхой даабаринууд түсэб дотор хараалагданхай.

Гол шэглэлнүүдтэй зохилдуулан, түрүү базова технологи хэрэглэлгые 1,5—2 дахин ехэ болгохоор, шэнэ, гаргаша багатай материалнуудые хэрэглэлгые горитойгоор үргэдхэхөөр, үйлэдбэриие автоматизацилгын хэм хэмжээе 2 дахин дээшэлүүлхээр хараалагдана.

Эрдэм болон техникын түйлалтануудые ашаглалгаһаа абтаха ашаг үрые тоолобол, нилээд ехэ мүнгэн болохо байна. Промышленностьда энэ арга нүхэсэлэй ашаар ажалай бүтээсын ургалтын гурбанай хоёр хубинь хангагдаха юм. Гансал нөөсэнүүдые алмаха талаар эрдэм-техникын нэгэн бүхэли хэмжээ ябуулганууды бэелүүлгэ табан жэлэй туршада промышленна продукциин өөрынь үнэ сэнгые 28,6 миллиард түхэригөөр хямдаруулха юм. Харин энэмнай арбан нэгэдэхи табан жэлдэ 16,3 миллиард түхэриг болоһон байна.

Эрдэм болон үйлэдбэриие нэгэдүүлгэдэ үзэгдэдэг горитой дутуу дунданууды усадхаха зорилгоор энэ ябадалые хурдадхаха нилээд ехэ хэмжээнүүд хараалагданхай. Научно-үйлэдбэриин шэнэ нэгэдэлнүүдые байгуулхаар хараалагдана. Һалбаринууд хоорондын эрдэм-техникын комплекснууд мэтэ түрүү түхэл янзанууд үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэхэ юм. Тэдэ эрдэм болон техникын гол шухала шэглэлнүүдээр дэлхэйн түйлалтануудһаа дээшэ үрэ дүнгүүдтэ гараха ябадал хангаха ёһотой.

Продукциин техническэ хэм хэмжээ ба шанарые үндэһөөрнь һайжаруулха хэрэг хадаа арадай ажахын эгээл хурса асуудал мүн болоно. Мүнөөнэй эрхэ байдалда тэрэ эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха зорилготой тон адляар табигдана гээшэ. Машина болон түхеэрэлгэнүүдэй техническэ хэм хэмжээнэй, тэдэнэй бүтээсын, удаан ба найдамтайгаар хүдэлхэ аргын ургалта хадаа арадай ажахын хэрэглэмжэнүүдые бүри гүйсэд дүүрэнээр хангаха шухала эшэ үндэһэнүүдэй нэгэниинь болоно бшуу.

Манай партиин ЦК-гай үнгэрһэн Пленум дээрэ М. С. Горбачев шанарай асуудалай ниитэ гүрэнэй ехэ удха шанар тушаа һанаагаа зобонгёор үшөө дахин онсолон тэмдэглээ бэлэй. Энэ талаар бүхы хүдэлмэрээ шэнэдхэн хубилгаха тухай КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые дүүргэхэ талаар эрид шууд хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй байһан ушарта гол анхарал хандуулагдаһан байна. Энэ шухала асуудалые комплексно гуримаар, технологическэшье, тэрэшэлэн эмхидхэлэй-техническэшье түхэл янзанууд ба онол аргануудые хэрэглэн, шиидхэхэ хэрэгтэй. Орон дотор стандартизациин хэрэгые нарижуулга, техническэ хиналтын бүхы гуримые, нэн түрүүн тэрэнэй шэнэ онол аргые — гүрэнэй тушаан абалгые һайжаруулга эндэ шухала үүргэ дүүргэхэ байна ха юм. Тиигэбэшье шанарай түлөө тэмсэлэй гансал эдэ хэмжээнүүдэй зорилгоёо гүйсэд дүүргэжэ шадахагүйнь эли бшуу. Хүнүүдэй ухаан бодолые шэнэлэн хубилгаха, үндэр бүтээсэтэй, эрхим шанартай ажалай хүн бүхэнэй ёһо заншал ба нэрэ хүндын хэрэг болохоор абари зангай эрхэ байдал ажалша коллективүүдтэ байгуулха хэрэгтэй болоно. Табан жэлэй эхинһээ муу шанарта — юумэ үрилгын эгээл адаг муу ябадалда эрид шууд тэмсэл соносхохо хэрэгтэй.

Арадай ажахын һалбаринуудые ехэ хэмжээтэйгээр һэльбэн шэнэлхэ гэһэн КПСС-эй XXVII съездын залан сэхэ хараа шугам түсэбэй проект дотор гүйсэд дүүрэнээр элирхэйлэгдэнхэй. Тэрэ бүхы структурна болон инвестиционно политикаар найдамтайгаар батадхагданхай. Үйлэдбэриин барилгада зорюулагдаха бүхы капитальна һомололгонууд дотор мүнөө хүдэлжэ байгаа үйлэдбэриие техническэ талаарнь шэнээр зэбсэгжүүлгэ ба һэльбэн шэнэлэлгэдэ зорюулагдаха гаргашануудай хубинь 1985 ондо 38,5 процент байгаа haa, 1990 ондо 50,5 процент хүрэтэр дээшэлхэ юм. Инвестиционно политикые иимэ горитойгоор түйлалга хадаа арбан хоёрдохи табан жэлдэ үйлэдбэриин гол фонднуудые шанарайнь талаар шэнэлэлгэдэ үндэһэн ехэ хубилалтануудые хараалха, тиигэжэ тэдэнэй алишье талаһаа хуушарха ябадалай далаад онуудта үзэгдэһэн эгээл хангалтагүй муу ушарнуудые дабажа гараха арга олгохо байна. Үйлэдбэриин гол фонднуудые хэлбэришэгүйгөөр шэнэлхэ хараа шугам арбан хоёрдохи табан жэлдэ хараалагданхай, тэрэ бодото дээрэ залан сэхээр бэелүүлэгдэхэ ушартай.

Машина бүтээлгэ эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха, арадай ажахын бүхы һалбаринуудта ехэ хэмжээнэй һэльбэн шэнэлэлгын хүдэлмэри ябуулха шухалын шухала материальна үндэһэ һууринь болоно ха юм. Һүүлэй табан жэлнүүдэй үедэ тэрэниие хүгжөөлгэдэ анхарал һуладуулагдаһан байгаа гэжэ үшөө дахин һануулха ушартай. Энээнһээ боложо, үе сагай табиһан шэнэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ тэрэмнай бэлэн бэшэ байшоо.

Эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхаха талаар түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээнүүд, мүн инвестиционно ба структурна политикада оруулагдаһан хубилалтанууд ниитын үйлэдбэриие эршэ түгэсөөр хүгжөөхэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ үндэһэн шухала эрид эрьелтэ хангажа шадаха даабаринуудые техника-экономическа тоо, баримтануудаар үндэһэлхэ арга олгоо. Арбан хоёрдохи табан жэлэй гол илгаа, урдахи үе сагайхиһаа тэрэнэй илгарха ябадал гэхэдэ, үйлэдбэриин бүхы арга нүхэсэлнүүдые болон арадай ажахын нөөсэнүүдые: ажал, түлишэ болон түүхэй эд, капитальна һомололгонууд болон гол фонднуудые энэ ябуултада гүйсэд элсүүлһэн ушар болоно.

Нэн түрүүн, экономикын ургалтын гол арга нүхэсэл болохо ажалай бүтээсын үүргэ түсэб дотор эрид дээшэлүүлэгдэһэн байна. Табан жэлнүүдэй түүхэдэ анха түрүүшынхеэ ороной хэмжээгээр материальна үйлэдбэриие дээшэлүүлгэ бодото дээрээ хүдэлмэриин нэмэлтэ хүсэнүүдые хабаадуулангүй хангахаар, харин тэрэнэй бүхы ургалтые үйлэдбэриин бэшэ һалбарида зорюулхаар хараалагдаба гээшэ.

Саашань. Нөөсэнүүдые алмаһанай ашаар түлишэ болон түүхэй эдээр арадай ажахын нэмэлтэ эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй ехэнхи хубиие хангаха гээшэ түсэблэлгын ажал ябуулгын тон шэнэ, шухала шата болоно. Национальна доходые элшэ хүсөөр, металлаар хангалгын хэмжээе бага болгохо тухай партиин захяа заабари түсэб дотор гүйсэд хараада абтаһан байгаа. Хоёрдохёо хэрэглэгдэдэг нөөсэнүүдые ажахын эрьесэдэ горитой ехээр оруулхые хараалагдана.

Экономическа ургалтын эршэ дэлисые хурдадхалга, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэ үйлэдбэриин хүсые улам үргэдхэхэ, тиихэтээ хамта бүри ехэ социальна асуудалнуудые шиидхэхэ арга олгохо, экономико хүгжөөлгэдэ социальна шэглэлые үргэдхэхэ талаар партиин хараа шугамые бэелүүлхын туһа материальна арга боломжонуудые үргэдхэхэ байна.

Энэнь нэн түрүүн арад зоной һуудал байдалые һайжаруулгада хабаатай һалбаринуудта капитальна һомололгонуудые горитой ехээр нэмээхэ гэһэн удхатай агропромышленна комплексын материально-техническэ үндэһэ һуурие бэхижүүлгэдэ, арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэдэ, хүн зоной һуудал байдалые хангалгада, социально-соёлой ба гэр байрын коммунальна барилгада 500 миллиард шахуу түхэриг гэхэ гү, али арадай ажахыда гаргашалагдаха бүхы капитальна һомололгонуудай хахад хубинь зорюулагдаха байна. Эндэ социальна һалбариие түсэблэлгэдэ «үлэһэн мүнгэндэ» хандаса гэдэгые сэхэ шууд зайсуулаабди. Ашаг олзыень дээшэлүүлхэ, социальна асуудалнуудые шиидхэхэ хэмжээнүүдээр бүхы шахуу хүн зониие үргэнөөр хангаха гээшэ түсэбэй онсо шэнжэнь болоно.

Материальна үйлэдбэриие хүгжөөхэ түсэб табихадаа, совет экономикодо, тэрэнэй зарим һалбаринууд болон шатанууд харилсаанда боложо байһан гүнзэгы ехэ хубилалтануудые али бүхы талаһаань хараада абаһан байнабди гэжэ Н. И. Рыжков саашадаа хэлэбэ. Тэрэ арадай ажахын хоорондоо нягта холбоотой ехэ комплекснуудай шэнэжэлэ бүри үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэн бэелүүлэгдэхэ байна. Иимэ хандаса арадай ажахын гол тэнсүүринүүдтэ анхаралаа хандуулха, олзоборилгын ба һалбаринуудай хоорондохи тэнсүүриие бүри наринаар тодорхойлхо, эрдэм-техникын дэбжэлтын һалбаринууд хоорондын асуудалнуудые түсэб соо үргэнөөр табиха, ниитын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гаргаша багатайгаар хангаха гэһэн гол зорилгоёо бүхы һалбаринуудай түйлалгада түсэбтэ даабаринуудай хараа шэглэлые дээшэлүүлхэ арга олгохо байна.

Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхалга арадай ажахын индустриин үндэһэ һуурие гүнзэгы ехээр шэнэдхэн хубилгалгада түшэглэхэ юм. Эдэ шэнэдхэн хубилалганууд хүндэ промышленностиие бэхижүүлхэ эрилтэ табиха тухай залан шууд гуримые СССР-эй Министрнүүдэй Совет түсэб бэлдэхэ үедөө хүтэлбэри болгоһон байгаа. Тэрэ манай экономикын хаба шадалай үндэһэ һуури болодог байгаа, боложо байна, саашадаашье болохо юм. Тэрэнэй продукци үйлэдбэрилгын ургалта 1,5 дахин дээшэлүүлэгдэхэ. Түлишэ болон түүхэй эд олзоборилгодо, үйлэдбэрилгэдэ ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргахатаа хамта тэдэниие али болохоор алмаха, болбосоруулгын һалбаринуудые, иленгаяа машина бүтээлгые хурдан түргэнөөр хүгжөөжэ, эндэ үйлэдбэриие улам эршэдхэхэ хараа шэглэлдэ гол анхарал хандуулагдана. Энээнтэй тааралдуулан зохилдуулжа, түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ хүндэ промышленностиин һалбари һалбаринуудта даабаринууд тогтоогдоһон байгаа.

Хүндэ промышленностиин үйлэдбэрилһэн продукциин ургалтын гурбанай хоёр хубинь эрдэм-техникын дэбжэлтые хурдадхалгын, арадай ажахые техническэ талаарнь һэльбэн шэнэдхэлгын материальна үндэһэ һуури болодог машина бүтээлгын комплексдо хүртэнэ.

Шэнэ техникэ болон гол фонднуудай эдэбхитэй хубиие эршэмтэйгээр шэнэдхэхэ шухала байлгада экономикын гол эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ үндэһэлэн, энэ түсэбөөр машина бүтээлгын ургалтые 43 процентээр, бүхы промышленностьда 1,7 дахин дээшэлүүлхые түсэбөөр хараалагдана.

Машина бүтээлгын комплексые хүгжөөлгын тоогой хэмжээнүүд иимэ байна. Гэбэшье түсэб дотор ургалтын шанарай талада гол анхарал хандуулагдана. Мүнөө үеын эндэхи байдал һанаа зобооно. Мүнөөшье тэрэ сэдьхэлэймнай ханаанагүй, үглөөдэр бүришье ханаахагүй байһаниинь элитэ. Машина бүтээлгын үйлэдбэриин байгууламжые үндэһөөрнь һайжаруулангүй, тэрэнэй продукциин техническэ хэмжээе дээшэлүүлэнгүй, ороной урда табигдаһан программна зорилгонуудай нэгыеньшье шиидхэжэ шадахагүй байнабди.

1990 ондо бүтээн гаргагдаһан продукциин гол зүйлнүүдэй 80-haa 95 процент хүрэтэрынь дэлхэйн үндэр дээдэ хэмжээндэ тааралдуулан зохилдуулха зорилго табигданхай. Эсэсэй эсэстэ имагтал хаа хаанагүй тэрэниие түйлахаһаа гадна, оньһон техникын олохон зүйлнүүдээр үлүү гараха ёһотойбди. Энэ зорилгые шиидхэлгэ машина бүтээлгын предприятинуудта, конструкторска эмхинүүдтэ хуули ёһон болохо зэргэтэй. Түрүү дүй дүршэлэй харуулһанай ёһоор, тэдэнэй коллективүүд энэ талаар горитой ехэ хубилалтануудые бэелүүлхэ аргатай.

Машина бүтээлгын ашаг үрые нилээд дээшэлүүлгэ түрүү һайн техникэ үйлэдбэрилгые эршэмтэйгээр хүгжөөлгэтэй холбоотой байна. Рободууд болон болбосоруулгын түбүүд, роторно-конвейерно лининүүд ба тодо нарин автомат түхеэрэлгэнүүд, микропроцессорно хэрэгсэлнүүд тухай эндэ хэлэгдэнэ. Тэдэниие үйлэдбэрилгэ 2-hoo 10 хүрэтэр дахин дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Машина бүтээлгын урда табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэ тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һуурие бэхижүүлхэ, һэльбэн шэнэлхэ шухала хэмжээнүүдые бэелүүлхэ эрилтэ табина. Энэ хүдэлмэриин хэмжээн айхабтар ехэ юм. КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй мэдээжэ тогтоолтой гүйсэд зохилдуулагдажа, энэ талаар капитальна һомололгонууд тодорхойлогдоһон байгаа. Эдэ бүгэдэ 63 миллиард түхэригтэ болоно.

Тиихэ зуура паркые шэнэдхэн һэльбэлгэдэ олон миллиард түхэригэй мүнгэ зөөри һомолходоо, техникэ гүйсэд һайнаар ашаглалгые хангаха шухала. Энээндэ онсо анхаралаа хандуулха хэрэгтэй. Ушарынь гэхэдэ, олон жэлэй хугасаа соо түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдэй хэдэн халаанаар хүдэлөөлгэ таһалгаряагүй доошоложо байнхай. Машина бүтээлгын олонхи предприятинууд нэгэ халаанаар хүдэлнэ. Энэмнай национальна баялигуудые ашаглалгада хайша хэрэгээр хандаһан ушар болоно гээшэ. Иимэ эрхэ байдалда министерствэнүүд хүдэлмэриин шэнэ, шэнэ газарнуудые байгуулхын тула нэмэлтэ мүнгэ һомолхыень түйлахые оролдоно. КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ энэ хангалтагүй муу ажал ябуулга шүүмжэлэгдээ, КПСС-эй ЦК-гай һайшааһан ленинградайхидай үүсхэлээр машина бүтээгшэдэй хүдэлмэриие хэа хаанагүй хоёр халаанда эмхидхэхэ зорилго табигдаа.

Предприятинууд болон нэгэдэлнүүдэй хүдэлмэриие хоёр болон гурбан халаанда эмхидхэхэ зорилготойгоор ажалша коллективүүдтэ, нэн түрүүн машина бүтээлгын һалбаринуудта материальна ба моральна урмашуулгын хэмжээнүүдые бии болгохо тухай тодорхой дурадхалнуудые һаяын сагта бэлдэхыень Министрнүүдэй Совет СССР-эй Госпланда, СССР-эй Госкомтрудта даалгаба.

Совет машина бүтээлгые үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгажа, тэрэниие дэлхэй дээрэ эрдэм-техникын эгээл түрүү хэмжээндэ гаргаха талаар КПСС-эй XXVII съезд дээрэ табигдаһан зорилгые бэелүүлгэдэ арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэб соо ехэ алхам хэгдэхэ байна. Энэ хадаа ниитэ гүрэн түрын шухала удха шанартай хэрэг, хурдадхаха талаар партиин стратегиие бодото дээрэнь бэелүүлгын хэлбэришэгүй эрхэ нүхэсэл болоно.

Ороноо элшэ хүсөөр тогтууритай һайнаар хангахые, түлишын-элшэ хүсэнэй комплексые саашадань хүгжөөһэнэй, тэрэнэй байгууламжын шанарые һайжаруулһанай үндэһөөр элшэ хүсэнэй программые шууд сэхээр бэелүүлхые түсэбэй проектээр хараалагдаа.

Түлишын нөөсэнүүдэй улам бага, тэдэниие олзоборилгын орёо хүшэр, үнэ сэнтэй боложо байха үедэ электрын элшэ хүсэнэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангалга атомна элшэ хүсэнэй хурдан түргэн ургалтада улам ехээр түшэглэхэ зэргэтэй. Дэлхэйншье, Эсэгэ оронойшье дүй дүршэл энэ замай зүб байһые батална. Гэхэтэй хамта эндэ, бусад нэгэшье һалбарида орходоо, атомна электростанцинуудай бата бэхеэр ашаглагдаха аргатай байһые хангаһан техническэ политика тодорхойлхо гээшэ айхабтар ехэ удха шанартай. Энэ эрилтые хэлбэришэгүй наринаар сахиха гээшэ тон шухала удха шанартай байһыень Чернобыльскын АЭС-тэ болоһон аюул ушар харуулаа.

Түсэбтэ табан жэлэй элшэ хүсэнэй найдамтай үндэһэ һуурие хангаха талаар һалбаринуудай бэелүүлхэ зорилгонуудта элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтобо. Түлишын-элшэ хүсэнэй комплексые хүгжөөлгэдэ түсэбөөр 180 миллиардһаа дээшэ түхэригэй капитальна һомололгонууд хэгдэхээр хараалагдана гэжэ тэрэ хэлээ.

Арадай ажахые материально-техническэ талаарнь тогтууритай һайнаар хангалгын, нөөсэнүүдые алмалгын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ конструкционно материалнуудай комплексдо, химическэ промышленностьда онсо үүргэ үгтэдэг байна. Хара болон үнгэтэ металлургиин, арадай ажахые энэ продукцяар хангадаг бусад һалбаринуудай урда харюусалгатай зорилгонууд табигдана. Түүхэй эд, материалнуудые, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ нөөсэнүүдые бүри гамтай һайнаар ашаглаха шухала гэжэ тэмдэглэгдээ.

Экономико хүгжөөлгын эршэ дэлисын улам ургажа байһан оршон байдалда транспортна комплексын һалбаринуудай тодо нарин, эбтэй эетэй хүдэлмэриие хангаха гээшэ онсо шухала удха шанартай байна. Бүхы түхэлэй транспортаар ашаа зөөлгын хэмжээе 17 процентээр дээшэлүүлхые түсэблэгдэнэ. Түсэб соо тэрэнэй зарим зүйлнүүдээр ашаа зөөлгые жэгдэ һайн болгохоор хараалагданхай. Тиихэдээ ашаа зөөхэ арга шадабариень дээшэлүүлһэн, түлишэ алмаһан технологинуудай ашаг үрыень дээшэлүүлгэдэ, тэдэниие нэбтэрүүлгэдэ онсо анхарал хандуулһан байна.

Түмэр замай, мүн бусад түхэлэй транспортаар хүнүүдые зөөлгые һайжаруулха асуудалда элидхэлшэ онсолон тогтобо.

Капитальна барилга хадаа түсэбэй эгээл харюусалгатай бүлэгүүдэй нэгэниинь болоно гэжэ тэрэ саашадаа хэлээ. КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, арадай ажахын энэ участогта үндэһэн шухала шэнэдхэн хубилалта хэгдэхэ ёһотой. Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ барилгын асари ехэ программа бэелүүлэгдэхээр хараалагдаа. Капитальна һомололгонуудай хэмжээе эрид дээшэлүүлээбди. Тэрэ 994 миллиард түхэриг болохо байна. Капитальна һомололгонуудай һалбари һалбариин ба һэргээн хүгжөөлгын байгууламжада үндэһэн хубилалтанууд хэгдэнэ.

Нэгэдэхеэр, тэдэ ниитын гүрэнэй гол шухала программануудые — Эдеэ хоолой, Элшэ хүсэнэй программануудые бэелүүлгэдэ, машина бүтээлгэ болон электроника нэбтэрүүлгые, арадай ажахые химижүүлгые хүгжөөлгэдэ элсүүлэн хабаадуулагдаха байна. Түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлдэ 50 процент байгаа haa, капитальна һомололгонуудай бүхы ургалтын 80 гаран процентнь тэдэниие бэелүүлгэдэ гаргашалагдана.

Хоёрдохёор, байрын гэрнүүдые барилгада, социально-соёлой һалбариин материальна үндэһэ һуурие бэхижүүлгэдэ капитальна һомололгонуудай хэмжээн нилээд үргэдхэгдөө.

Гурбадахяар, хүдэлжэ байдаг предприятинуудые техническэ талаарнь зэбсэгжүүлгэдэ, һэльбэн шэнэлгэдэ гол анхарал хандуулагдана. Эдэ зорилгонуудта капитальна һомололгонуудай 232 миллиард шахуу түхэриг гэхэ гү, али үнгэрэгшэ табан жэлэйхиһээ 1,7 дахин ехэ мүнгэ зөөри һомологдохо байна.

Эдэ бүгэдэ капитальна барилгада онсо эрилтэнүүдые табина. Проект табилгаһаа бүхы юумэ эхилхэ хэрэгтэй. Һэльбэн заһабарилагдажа байһан ба шэнэ предприятинуудай техническэ хэмжээн олон арбаад жэлнүүдтэ проектнүүдэй шанарые тодорхойлхо байха.

Табан жэлэй түсэб соо урьһаламжын болзорые хороолгодо онсо анхарал хандуулагдана. «Удаан саг соо бодхоогдожо байһан барилга» ороной экономикодо ехэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулдаг, тэрэниие хойшонь татадаг, хүдэлмэриин эршэ дэлисые бууруулдаг, ашаг үрыень доошолуулдаг, тэнсүүригүй байдал тохёолдуулдаг байна. Энэ ехэ дутагдалые усадхахын тула КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Совет түсэбтэ даабаринуудые бүридүүлгэдэ тон шэнээр хандаха арга зохёогоо. 1987 онһоо эхилжэ, объектнүүдэй барилгада капитальна һомололгонууд, подрядна хүдэлмэри нормативна болзорнуудтай гүйсэд зохилдуулан табигдаха ёһотой.

Эдеэ хоолой ба хүдөө ажахын түүхэй эдээр ороноо найдамтайгаар хангаха гээшэ түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй социально-экономическа шухала зорилго болоно гэжэ элидхэлшэ саашадаа хэлэбэ. Энэ талаар КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумһээ хойшо үнгэрһэн саг соо тодорхой һайн хубилалтануудай болоһониинь мэдээжэ. Гэбэшье зарим районуудта хүн зониие мяхаар, һүөөр, овощоор, үрэ жэмэсээр хангалга үшөөл орёо хүшэр байһаар.

Агропромышленна комплексын материально-техническэ баазые саашадань хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ, тэрэнэй ажал ябуулгые үндэһөөрнь һайжаруулха үргэн ехэ хэмжээнүүд хараалагданхай. Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгын ургалтын эршэ дэлисэ 2,6 дахин ехэдхэгдэхээр түсэблэгдэнэ. Хүдөө ажахын үйлэдбэритэй, жэшээлэл, эдеэ хоолой промышленностьда хурдан түргэн ургалта түйлагдахаар хараалагдана. Энэнь 1990 ондо СССР-эй Эдеэ хоолой программаар тогтоогдоһон эдеэ хоолой гол зүйлнүүдые хүн бүхэнэй дунда зэргээр хэрэглэлгын хэмжээндэ гараха арга олгохо байна.

Хараалагдаһан даабаринуудые дүүргэлгэ агропромышленна комплексын бүхы һалбариие эршэмтэйгээр хүдэлгэхэ эрилтэ табиха юм. Тэрэнэй материально-техническэ баазые саашадань бэхижүүлһэнэй ашаар хүдөө ажахын үйлэдбэриин, агропромышленна комплексын бүхы һалбаринуудай түсэбүүд бэелүүлэгдэхэ. СССР-эй Эдеэ хоолой программатай наринаар тааралдуулан зохилдуулагдажа, капитальна һомололгонууд хэгдээ. Арадай ажахын ниитэ хэмжээндэ тэрэнэй хубита 33 процент болодог. Эрдэм-техникын дэбжэлтын түйлалтануудые ашаглалгын үүргэ ба хэмжээнүүд нилээд үргэн дээшэлбэ.

Агропромышленна үйлэдбэриин ургалтые хурдадхалгада ажахы эрхилэлгын экономическа шэнэ онол аргануудта онсо удха шанар олгогдоно. Тэрэнь эсэсэй үндэр үрэ дүнгүүдые хангаха талаар ажалша коллективүүдэй һонирхол үүсхэнэ, эдэбхи үүсхэл хүгжөөхэ үргэн зам нээнэ. Гэхэтэй хамта хүтэлбэрилгын экономическа бүри зохид тааруу онол аргануудые хэрэглэхын түлөө захиргаанай бүхы шатануудай харюусалгые тэрэ дээшэлүүлдэг байна.

Хараалагдаһанай ёһоор урагшаа дабшахын тулада эмхидхэлэй-экономическа бүхы хэрэгтэй эрхэ нүхэсэлнүүд, материально-техническэ бардам нөөсэнүүд агропромышленна комплексдо бии. Тэдэнь ехэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэгдэхэ, үрэ түгэс дүнгүүд түйлагдаха бээз гэжэ бидэ найдаха эрхэтэйбди, гээд Н. И. Рыжков хэлэбэ.

Түсэб соо эдеэ хоолой бэшэ эд бараа үйлэдбэрилгые хүгжөөлгэдэ гол анхарал хандуулагдана гээд элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Мүнөө промышленностиин бүхы һалбаринуудта, предприятинуудта хабаатай үйлэдбэриин зорилго ойлгосотой. Богони болзорто хүн зондо хэрэгтэй зүйлнүүдээр дэлгүүрые хангаха зорилго табигдана. Эдэ хэрэгсэлнүүдые ехээр бүтээхын хажуугаар тэдэнэй шанарые һайжаруулха, сорт янзануудыень олошоруулха шухала.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые болон хангалгын һалбаринуудые хүгжөөхэ комплексно программын даабаринууд иимэ хараа бодолтойгоор дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдаһан байна. Түсэб бэлдэхэ үедэ министерствэнүүд болон албан зургаануудай, союзна республиканудай Министрнүүдэй Совет хэһэн ехэ тодорхой хүдэлмэри нэмэлтэ арга нөөсэнүүдые элирүүлжэ, хэрэглэхэ арга олгоһон байгаа. Яһала ехэ нэмэлтэ түйлагдаа: комплексно программа соо хараалагдаһанһаа 16,3 миллиард түхэригөөр ехэ эдеэ хоолой бэшэ эд бараа 1990 ондо бүтээн гаргагдахаар хараалагдаа. Харин табан жэлэй туршада бүхыдөө тэдэниие үйлэдбэрилгэ 30 процентын орондо 35 процентээр ургаха байна.

Совет хүнүүдэй ажалай болон ажабайдалай эрхэ байдалые, социальна бүхы һалбаринуудые үндэһөөрнь һайжаруулгада ниитын үйлэдбэриие хурдадхаха талаар партиин хараа шугам шэглүүлэгдэнхэй. Эсэсэй эсэстэ имагтал эндэ социализмын үндэр дээдын үг зорилгонууд бэелүүлэгдэнэ, тэрэнэй булюу һайн талануудэ, энэрхы һайхан шэнжэ иленгаяа элеэр харагдана гээшэ бшуу.

Табан жэлэй түсэбэй социальна шэглэлые шангадхалгада КПСС-эй энэ программна заабари бодотоор бэелүүлэгдэнэ. Социальна дэбжэлтын аша туһада, совет обществын үргэн ниитэ арад зоной һуудал байдалые болон соёлой хэмжээе дээшэлүүлгэдэ, ажалша хүнэй зохёохы бэлиг шадабаряа түйлдань хүрэсэ харуулхын тулада эрхэ байдал байгуулгада арадай ажахын һалбаринуудай тэнсүүринүүд һалбари бүхэнэй хүгжэлтэ хабаадуулагдаа.

Бүхы түсэбтэ табан жэлэй шухала илгаань юун болоноб гэбэл, социальна программа өөрөө ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ, олониитын ажалай эдэбхи үүсхэлые хүгжөөлгэдэ ехэ туһа нэмэри хэхээр зохёогдонхой. Социальна үнэн зүб байдалай, ажабайдалай аша туһые социалис ёһоор хубаарилгын гурим бэелүүлхэдэ, энээндэ туһа нэмэри болохо ёһотой.

КПСС-эй XXVII съездын заабариин ёһоор совет хүнэй ажабайдалда улам ехэ үүргэ дүүргэдэг болоһон социально-соёлой һалбариин үндэһэ һуурие бэхижүүлгэдэ табан жэлэй түсэб соо онсо анхарал хандуулагдаа. Гэр байрын эрхэ байдалые болон медицинскэ хангалгые һайжаруулга, арадай гэгээрэлые хүгжөөлгэ ба хүн зоной соёлой хэмжээе дээшэлүүлгэ — эдэ болон бусад асуудалнууд арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй социальна программа соо шухала һуури эзэлнэ.

Гэр байрын асуудал эгээл шухала асуудалнуудай нэгэниинь мүн. 2000 он болотор бүлэ бүхэниие амяараа байраар гү, али хубиин гэрнүүдээр хангаха зорилго парти табинхай. Тиимэһээ гэр байрын барилгые үргэдхэхын тулада арга боломжонуудые бэдэрхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн байгаа.

Гэр байрын барилгада бии байһан дутуу дундануудые хойшолуулангүй усадхаха шухала. Эдэ дутуу дунданууд тушаа совет хүнүүдэй дураа гутахань хуулита. Байрануудые муу шанартайгаар бариха, дутуу хэээд тушааха баримтануудые нэн түрүүн болюулха шухала. Гэхэтэй хамта барилгын үнэ сэнгые үндэһэ баримтагүйгөөр ехэ болгонгүй, харин тэрэниие хямдаруулхын тулада техникые, шэнэ түйлалтануудые хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Арадай гэгээрэлэй, элүүрые хамгаалгын, соёлой болон социально-соёлой талаар хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хангадаг бусадшье һалбаринуудай материальна баазын хүгжэлтэдэ үнгэрһэн жэлнүүдтэ хэгдэһэн гээгдэлые дабаха талаар шэглүүлэгдэһэн бүлэг хэмжээнүүд табан жэлэй түсэб соо бии гээд элидхэлшэ хэлэнэ.

Арадай ажахын ниитэ нэгэн комплексын хэмжээгээр нютаг бүхэниие ашаг үрэтэйгөөр хүгжөөлгэдэ шэглүүлэгдэһэн үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хубаарилан тараалгые нарижуулга болбол мүнөөнэй социально-экономическа политикын шухала талануудай нэгэниинь мүн. Имагтал иимэ хараатайгаар табан жэлэй түсэбтэ территориальна тэнсүүри бүридхэгдэһэн байгаа. Ажалай ниитэ союзна хубаарилгые саашадань гүнзэгырүүлһэнэй үндэһэ һуури дээрэ бүхы союзна республиканудта, экономическа район бүхэндэ арадай ажахые горитойгоор хүгжөөхэ ба арад зоной һуудал байдалые һайжаруулха гээд хараалагдана. Тиихэдээ олонхи республиканудта промышленна үйлэдбэриин ургалтын хараалагдаһан эршэ гол шэглэлнүүдээр тогтоогдоһон даабаринуудта дүтэрхы гү, али эгээл дээдэ хэмжээнэйнь дээгүүр юм.

Союзна республиканудай түргөөр ургажа байгаа научна хүсые бүри ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ шухала гээд Н. И. Рыжков зааба. Нютагуудай шухала шанартай асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэрэниие бүри эдэбхитэйгээр хабаадуулха хэрэгтэй гээд тэрэ хэлэнэ. Манайда энэ талаар хэгдэһэн һайн юумэнүүд бага бэшэ. Ураалай, Сибириин, Алас-Дурнын, Украинын, Прибалтикын научна түбүүд үрэ түгэсөөр хүдэлдэг. Тэдэнэрэй дүй дүршэлые дэлгэрүүлжэ, хэрэглэхэ хэрэгтэй.

Арадай ажахын хүгжэлтын зорилгонуудые шиидхэхын тулада ажалай уласхоорондын хубаарилгын, гадаадын, нэн түрүүн социалис хани харилсаата бүхы гүрэнүүдтэй экономическа болон эрдэм-техникын талаар харилсаа холбооной арга боломжонууд ба булюу һайн талануудые үргэнөөр хэрэглэхэ хэрэгтэй. Манай ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхахын, социализмын байдалые бэхижүүлхын, эб найрамдал болон уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхын тулада гадаадын экономическа холбоо барисаае эдэбхижүүлхэ талаар КПСС-эй XXVII съездын хараа заабаринуудай үндэһөөр түсэб зохёогдоһон байна.

Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй гэшүүн-оронуудтай харилсаа холбоо бэелүүлхэ гээшэ СССР-эй гадаадын экономическа холбоо барисаанай гол хубинь саашадаашье байха юм. Социалис хани харилсаата бүхы оронуудай хамтын зорилгые шиидхэлгэдэ хүсэлэл оролдолгонуудаа хамтадхажа, эршэмтэй хүгжэлтын замда бүхы оронуудай экономикые оруулхадамнай, амжалта лаб найдамтайгаар хангагдаха жэшээтэй. Аха дүү оронуудай коммунист болон хүдэлмэришэнэй партинуудай съезднүүд иимэ тобшолол нэгэн һаналтайгаар хээ гээшэ. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй һаяшаг Будапештдэ болоһон зүблөөн дээрэ энэ тобшолол дахин онсолон тэмдэглэгдэһэн байна. Зүблөөнэй дүнгүүдые согсолхо зуураа, социализмын аха дүү оронуудай хани барисаан ба бата жагсаал хадаа газар дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалай болон дэбжэлтын аша туһада, уласхоорондын харилсаа холбоо саашадань һайжаруулгада туһа нэмэри болохо байха гэжэ этигэжэ байһанаа КПСС-эй ЦК-гай Пленум элирхэйлбэ.

Социалис бүхы оронуудтай гүрэнэй түсэбүүдые амжалтатайгаар тааруулан табиһаниинь арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлдэ СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай эрьесэдэ тэрэнэй хубиие саашадань дээшэлүүлхээр хараалха арга олгоһон байна. Дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй үгээ ойлголсолгые, 2000 он болотор хугасаада СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай эрдэм-техникын дэбжэлтын комплексно программые залан шууд бэелүүлгэдэ гол анхарал хандуулагдаа. Энэ шухала документээр тодорхойлогдоһон хэмжээ ябуулганууд социалис хани харилсаата гүрэнүүдые эрдэм ухаанай болон техникын шухала һалбаринуудаар түрүү зэргэдэ гаргалгые хараална.

СЭВ-тэ ородоггүй социалис оронуудтайшье худалдаа наймаанай-экономическа холбоо барисаан эдэбхитэйгээр хүгжөөгдэхөөр хараалагдана. Тобшолон хэлэбэл, Хитадай Арадай Республикатай эд бараанай талаар худалдаа наймаан ехээр хэгдэхээр хараалагдаа.

Хүгжэжэ байгаа оронуудтай үргэн харилсаа холбоо тогтоохо талаар КПСС-эй хараа шугамые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхын тулада шухала хэмжээнүүд түсэбөөр хараалагдаа. Адли тэгшэ эрхын ба али алинда ашатай туһатай байлгын үндэһэ һуури дээрэ капиталис хүгжэнги оронуудтайшье эгээл элдэб янзын, үргэн ехэ экономическа харилсаа бэелүүлхээр бидэ бэлэнбди.

Ороной экономическа болон социальна хүгжэлтые хурдадхаха талаар партиин стратегическэ хараа шугам табан жэлэй түсэбэй үндэһэ һуури болгогдоо гээд саашань элидхэлшэ зааба. Тиихэдээ арадай ажахын бүхы һалбаринуудта хүтэлбэрилгын шэнэ түхэл маягууд болон онол аргануудые үсэд нэтэрүүгээр бэелүүлхэ эрилтэ табигдана. Мүнөөнэй шатада үйлэдбэриин харилсаануудай системэдэ захиргаанай дүүргэдэг үүргэ ба эзэлдэг һуури КПСС-эй XXVII съезд хүсэд дүүрэн харюу үгэһэн, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ, энэ талаар бии байгаа дутуу дунданууды усадхалгада, эрид хубилалта хэхын тулада тэрэ эдэбхитэй нүлөө үзүүлхэ ёһотой гээд тодорхойлһон байгаа. Экономическа ургалтын түхэл шэнжэдэ гүйсэд харюусаха, эрдэм-техникын дэбжэлтэдэ үргэн зам нээжэ шадаха, олониитын эдэбхи үүсхэл хүгжөөхэ, ажал хэрэгтээ эзэн ёһоор хандадаг байхаар хүмүүжүүлгэдэ туһа нэмэри болохоор захиргаанай нэгэн системэ бүридхэхэ зорилго табигдана.

Нэн түрүүн экономическа туршалгануудай үедэ шалгагдаһан ажахы эрхилэлгын шэнэ онол аргануудта промышленностиин һалбаринууды е оруулжа түгэсхэхэ бологдоно. Мүнөө үедэ нэгэдэлнүүд болон предприятинуудай гурбанай нэгэ хубинь иимэ эрхэ байдалда хүдэлнэ. Харин ерэхэ жэлдэ бүхы промышленность шэнэ гуримда оруулагдаха болоно.

Ажахы эрхилэлгын шэнэ онол аргануудые үргэнөөр дэлгэрүүлхын хажуугаар промышленностьда ажахын гүйсэд тоосооной болон өөһэдынгөө … зөөрөөр үйлэдбэрөө ха… гын гол ёһые шангадха… үндэһэ һуури дээрэ тэр… шухала зүйлнүүд шалгаг… туршагдана. Мүнөө үедэ … ваз болон Сумска машина… тээлгын завод иигэжэ … дэг. Тэдэнэр һайн дүнгү… түйланхай.

Хүтэлбэрилэн эрхилэ… нарижуулха талаар арбан … ёрдохи түсэбтэ табан … хараадуулагдаһан ябуулг… дай программа эконом… бүхы һалбаринуудаар шэн… га нүхэсэлнүүдые хэрэглэ… ба тэдэниие саашадань … жөөлгэдэ, ажахын эрхилэ… онол аргануудые һайжару… да, эмхидхэлэй байгуула… шэнэдхэн хубилгалгада … лүүлэгдэнхэй. Тэрэниие … лүүлхын тулада үдэр бүри … нэтэрүүгээр хүдэлхэ, мини… ствэнүүдэй хүтэлбэрилэ… болон аппарат энэ талаар … хүдэлмэрээ эрид һайжар… ёһотой.

Энэ һаяхан болоһон К… эй ЦК-гай Пленум дээр… бан хойрог ябадал, эдэб… байлга, хүтэлбэрилгын … ба онол аргануудаа хуби… дурагүйдэлгые бүхэжэ… үбшэн гэжэ тоолоод, … ниие эрид шангаар шүү… бэ. Предприятинуудай эрх… һаһан, ажахы эрхилэлгын… нэ дүримүүдэй удха хаа… руулһан методическа … заабаринууд түбэй эконо… ска албан зургаануудһаа … жол байһаар. Манай түбэй … номическа органууд — … план, Госснаб, Госбанк, … комцен ба бусадай хүсэд… наар шэнэдхэн хубилгагд… байһан ушарһаа ажахы … лэлгые һайжаруулха хүд… ри удааруулагдана. Тэр… хэмжээн болон ябуулга… аалидана. Энэ шухал… рэгтэ тэдэ үшөө һуурияа … дүй байһаар, парти, правл… ствын табидаг эрилтэдэ … мэ үүсхэл эдэбхи гаргана…

Ажахы эрхилэлгые шэнэ… хубилгалга бүхы шатануу… министерство бүхэндэ, … прияти ба нэгэдэл бүхэндэ … номическа хүдэлмэриие … дэһөөрнь һайжаруулгата… һаршагүй холбоотой … хын шиидхэбэринүүдые … даа, экономическа шэн… лэй үүргэ эрид дээшэл… тухай, алмалта, арьбан… нарин нягта гурим тухай хэлэгдэнэ.

Түгэсхэл дээрэ Н. И. Ры…ков иигэжэ хэлэбэ:

КПСС-эй ЦК-гай ин… (1986 он) Пленумэй шиид… ринүүдтэй зохилдуулан… бари бүхэндэ, ажалша … лектив бүхэндэ шэнэдхэ… билгалгын түрүүшын һур… нуудай залан шууд, шүүд… хы шэнжэлэл хэхэ үүш… Манай уялга хадаа с… дээрэ мүндэлһэ… хёохы ажалай ор… байдалые батадхаха, түрү… нэ юумэ нэбтэрүүлгэдэ т… лээ улам шангадхаха, х… гуримаар хүдэлмэрээ … гада эбсэшэгүйгөөр хан… манай ажахын байдалай … хуули — гүрэнэй түсэб … гэлгэдэ эрилтээ дээшэл…

Шэнэ ёһоор хүдэлжэ … ха шалгалта бидэ мүн… барижа эхилэнхэйбди. … оной ехэ даабаринуудые … гэхэдээ, хурдадхалга бод… бэелүүлэгдэнэ, зарим… шэнжэнүүд экономикые ш… хэн хубилгалгада оруу… дажа байна гэжэ… дэнэр ажал хэрэгээрээ х… набди. Арадай ажахын … һалбаринуудта шадаал һа… амжалта түйлаха, түсэбтэ … баринуудые дүүргэхын … бүхы юумэ хэхэ, табан … бүхыдэнь һайнаар дүүр… тула түрүүшын жэлдэ… найдамтай үндэһэ һуури… ха гээшэ байгша оной т… түрүүшын зорилго мүн.

Түсэбтэ арбан хоёрдох… бан жэл ороной социа… экономическа хүгжэлтые … дадхаха удаан болзорой … тегиин эхи табиба гэжэ, … табан жэлэй түсэбые а… татайгаар бэелүүлхэ тала… сэеэ эршэдхэжэ байхада… дэ хододоо һанажа ябах… тойбди. Энэнь мүнөө б… байһан СССР-эй арбан … дэхи зарлалай Верховно… ведэй табадахи сесси … харагдаха документдэ үг… эрилтэ табина.

Манай түсэбүүдые бэе… хэ хэрэгтэ олониитын … хүдэлмэришэн ба колх… мэргэжэлтэ ба эрдэмт… хэнэй оролдосотой, хер… гатай ажал тодорхойлх… гэ дүүргэдэг байгаа, бай… Мүнөөдэр тон шухалань … экономико хүгжөөлгын… асари ехэ ба шалгагдаһ… га дүүрэн хүсөөрөө х… ёһотой. Арбан хоёрдо… бан жэлэй түсэбүүдые… гэхээр ба үлүүлэн дүүр… бүгэдэ арадай социалис… соо дэлгэрүүлхыень КГ… ЦК-гай июниин (1986 он)… нум дээрэ абтаһан Ха… ажалшадые урьалба. А… Октябриин социалис р… циин 70 жэлэй ойн … нэрэтэй солотойгоор ү… түлөө дэлгэрһэн патриоти… хүдэлөөн энээндэ ну… байна.

Манай обществын хүгж… эрид эрьелтын, харюу… тай шатада совет арад т… дэ ходоодоо хабаатай хүс… ригоороо, эршэ хүс… КПСС-эй XXVII съезды… хэтэ шиидхэбэринүүдые … то байдалда бэелүүлх… мунизмын наагин дээд… рилгонуудта хубилашагүй … сэхэ байха гэжэ батаар … жа байһанаа мэдүүлхэ… зүбшөөгыт.

(Удаан үргэлжэлһэн ал… ташалга).

Республикын Арадай хиналтын комитедтэ

ШЭНЭ ТЕХНИКЭ ЭРШЭМЭ ХҮСЭНӨӨР НЭБТЭРҮҮЛХЭ

...ликын Арадай хиналтын комитет ээлжээтэ заседани ...Элхиин авто-заһабарилгын заводто шэнэ техникэ ...үү технологи нэбтэрүүлхэ түсэбэй ямараар ...эг тухай асуудалаар үнгэргэгдэһэн шалгалтануудай ... хаража үзэбэ.

...авто-заһабарилгын заводой хүтэлбэрилэгшэд (ди... Афанасьев, ахамад инженер Григорьев) шэнэ тех...ү технологи нэбтэрүүлхэ, бар хүсөөр хэгдэдэг ху...оньһожоруулха талаар түсэбөө дүүргэхын тула ...мжээнүүдые абанагүй гэжэ шалгалта элирүүлбэ.

...э уламжалан, техническэ талаарнь үйлэдбэриие ...хэ түсэбүүд саг болзортоо дүүргэгдэнэгүй. Тодор...һүүлэй хоёр жэлэй туршада шэнэ техникэ болон ...нологи нэбтэрүүлхэ түсэб оройдоо 42,4 процент ...кэ, энэ хэрэгтэ зорюулагдан һомологдоһон мүн... процентнь ашаглагдаһан байна. Тиихэдэ «Союзлек...нэгэдэлэй түсхай проектно-конструкторскэ бюро...он шэнэ технологи нэбтэрүүлхэ түсэб 41 процент ...

...дой үйлэдбэриин хүсэнүүд хангалтагүйгөөр ашаг...уушан түхеэрэлгэнүүдэй орондо шэнэ түхеэрэлгэ ...зор соо тодхогдодоггүй байба. Мүнөө дээрээ ...рэлгэнүүдэй 17,2 процентнь 10 гаран жэлэй тур...гаар ашаглагдана. Жэшээлхэдэ, металл болбосо... түхеэрэлгэнүүдэй оройдоо 16-ниинь хоёр ха...үдэлгэгдэнэ. Халаанууд хоорондо эдэ түхеэрэлгэ... саг соо миин байлгагдаа. Һүүлшын хоёр жэлэй ...7 мянган час соо тэдэнь миин зогсоогдоо.

... хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэхэ асуудалда анха...р хандуулагдана. Энээнһээ уламжалан, үйлэдбэ...ы продукциинь 59 процент һарын гурбадахи квар...гдадаг болонхой.

...нарижуулгын, ухаалан зохёолгын хүдэлмэри хүг...ар хэмжээнүүд абтанагүй. Тиимэһээ һүүлэй хоёр ...шада 46 мянган түхэригэй экономическа ашаг ...ха түсэбтэй аад, 14,4 мянган түхэриг ашаг олзо ...

...цехүүд болон үйлэдбэриин участогуудта техно...журам хазагайруулагдана. Техническэ хиналтын ...лтагүйгөөр хүдэлнэ. Жэшээлхэдэ, байгша оной нэ...орталда гүрэнэй хиналтын лабораториин зүгһөө ...эг КРАЗ-255П түхэлэй автомобильнуудые заһаба...нар шалгахадань, нормативно-техническэ докумен...айруулагдаа гэжэ тодорбо.

...ажалһаа һамшаха ябадалһаа ехэ гарза хохидол ...дана. 1985 ондо, мүн байгша оной нэгэдэхи ...туршада энэ шалтагаанаар 661 үдэр хосороо. ... складууд соо олон агрегадууд болон запас ... гуримгүйгөөр хаягданхай байгаа гэжэ арадай ...элирүүлээ. Заводой директорэй орлогшо П. Д. ...энэ асуудалда анхаралаа хандуулдаггүй.

...авто-заһабарилгын заводой коллектив байгша оной ...арталда продукци үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө ...нт дүүргээ.

...хникэ ба түрүү технологи нэбтэрүүлхэ талаар ...жээнүүдые абаагүй байһанайнгаа түлөө Элхиин ...рилгын заводой директор М. Н. Афанасьевта ... шиидхэбэреэр донгодолго соносхогдобо. ...директорэй орлогшо П. Д. Демидов оньһон ...адагалха хэрэг хангалтагүйгөөр эмхидхэһэнэйнгээ ...һарынгаа салин хүлһэ үгэхэ болоно.

...н дүнгүүдые, мүн комитедэй шиидхэбэринүүдые ... хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсээд, хэмжээ...бжа, дутагдалнуудаа усадхаһан тухай 1987 оной ...ада республикын Арадай хиналтын комитедтэ ...нь заводой хүтэлбэриие комитет уялгалба.

* * *

...кын Арадай хиналтын комитет парти болон ...ын шиидхэбэринүүдэй эрилтэнүүдтэй зохилдуу... эмхи зургаануудай материально-техническэ ...риие хүгжөөхэ ба хэрэглэхэ талаар республикын ...нистерствын ябуулдаг хүдэлмэри тухай асуудал ...сэбэ.

...министерство эмхи зургаануудайнгаа материально... үндэһэ һуурииие бэхижүүлхэ талаар зохихо эм...үдэлмэри ябуулнагүй гэжэ арадай хинагшадай ...руулба. Республикын хүн зоной 67 процентнь лэ ...һууринуудаар хангагданхай. 100 гаран клуб кру...үдэлмэри ябуулха түсхай таһалгануудгүй. 145 ...нгээр дулаасуулагдана. 100 шахуу һууринда шэнэ ...даха ёһотой.

...онүүдэй олонхи байшангууд мүнөө үеын эрил...рэмөөр бэшэ. Тэдэнэй 20 процентнь уншалгын ...

...олнүүдтэ клубууд ба библиотекэнүүд үсөөнөөр ... Арбадахи табан жэлэй туршада 30 клуб ба...айгаа. Удаадахи табан жэлдэ 20 клуб баригдаа. ...абан жэлдэ оройдоо нэгэ библиотекэ ашаглал...гдаһан байна. Мүнөө бии байһан клубууд ба ...үүд һайнаар ашаглагданагүй.

...иналтын комитедэй үнгэргэһэн шалгалтын ма...ые Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советдэ ...үгэхэ гэһэн шиидхэбэри заседани дээрэ абтаа.

Манай штатнабэшэ корреспондент Ю. Шапеевэй фото-зураг дээрэ Ярууны районой түбэй больницын медсестра Соёлма Балдоржиевае харанат. Тэрэ больницын комсомолой организацинн секретарь байхаһаа гадна арадай хиналтын, бүлэгэй хүдэлмэридэ хододоо -туһалалсажа, дутуу дунданууды е усадхаха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг юм.

ОЛОНОЙ НЮДЭН ХУРСА

АРАДАЙ ХИНАЛТЫН ХУУДАҺАН

Районуудһаа мэдээсэнэ:

МУХАР-ШЭБЭР

Тус районой арадай хиналтын комитет «Родина» колхозой арадай хиналтын гол бүлэгэй шалгалтануудые үнгэргэхэ талаар ябуулдаг хүдэлмэри тухай асуудал хаража үзэбэ.

Шалгалтанууд ба рейднүүдые үнгэргэхэ талаар «Родина» колхозой арадай хиналтын гол бүлэг зарим тэды эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулна гээд комитет тэмдэглэбэ. Гол бүлэгэй бюро 7 хүнһөө бүридэдэг. Колхозойнь гахайн, һүнэй фермэнүүдтэ, машинно-тракторна мастерскойдо арадай хиналтын саг үргэлжын постнууд байгуулагданхай. Арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд булта даабаринуудтай юм.

Колхозой арадай хиналтын гол бүлэг хахад жэлэй, һарын түсэбүүдээр бүхы хүдэлмэриеэ ябуулна. Хүдэлмэриингөө дүнгүүдые олондо соносхохын тула «Арадай хиналта» гэһэн стенд хэрэглэгдэнэ. Хиналтын хүдэлмэри тухай статьянууд районой «Ленинэй зам» газетэдэ толилогдодог.

Гэхэтэй хамта «Родина» колхозой арадай хиналтын гол бүлэгэй хүдэлмэридэ горитой дутагдалнууд бии байһаар. Гол бүлэгэй табиһан түсэб муугаар дүүргэгдэнэ, олонхи шалгалтануудай дүнгүүдээр зохихо хэмжээнүүд абтанагүй. Шалгалтануудта хабаадагшадай тоое олошоруулха талаар оролдолго гаргагданагүй. Совхозой профсоюзай комитедтэй, «Комсомолой прожектортэй» хамта гол бүлэг шалгалтануудаа үнгэргэдэггүй байна. Арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд шалгалтануудта үсөөнөөр хабаадуулагдана.

Гол бүлэгэй түрүүлэгшэ В. И. Комоков өөртөө, мүн арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүдтэ шанга эрилтэ табинагүй, олонхи шалгалтанууд ёһын тэдысэ үнгэргэгдэнэ гэжэ комитедэй шалгалтаар элирүүлэгдээ.

Районой Арадай хиналтын комитет эдэ дутагдалнуудаа ойрын сагта усадхаха эрилтэ гол бүлэгэй урда табиба.

АХА

Тус районой арадай хиналтын комитет районой киносетиин хүдэлмэриие ээлжээтэ заседани дээрээ хаража үзэбэ. Район соо стационарна 5 кино-түхеэрэлгэ, нүүдэл 13 түхеэрэлгэ тоологдодог. Һүүлэй үедэ районой киносеть түсэбөө дүүргэдэггүй байна. Гансал Саланай кино-түхеэрэлгэ һара бүриингөө түсэбые дүүргэнэ. Сорогой ба Хужарай кино-түхеэрэлгэнүүд хүн зондо кино харуулха, мүнгэ оруулха түсэбөө саг үргэлжэ дүүргэнэгүй. Зарим һаранууд-та оройдоошье кино харуулдаггүй баримтанууд бии. Хара-Нуур, Зүүн Хоолбо гэжэ һууринуудай хүн зондо кино хаа-яа харуулагдана. Малшадай байдаг Жахана, Тэргээтэ, Үүрэг гэжэ холын нютагуудта нүүдэл кино-түхеэрэлгэнүүд ошохоео болинхой.

Киносеть УАЗ-452 түхэлэй автомашинатай юм. Тэрэ машинань эбдэрхэй, жолоошонгүй дээрэһээ миин байдаг. Киносетиин директор Ю. Д. Патархеев жолоошониие олохо, автомашинаа заһабарилнагүй.

Ахын районой «Улаан-Аха» колхозой һаалишан Ямбу Махлеевна Ошорова үнгэрэгшэ жэлдэ хайнаг үүлтэрэй үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1100 килограмм һү һааха түсэбтэй аад, 1480 килограмм һаагаа. Эрхэ һаалишан колхозой арадай хиналтын бүлэгэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: арадай хинагша Я. М. Ошорова.

Тоосоон ба һунгалта

ЗОРИЛГОНУУДАА ХАРААЛНА

Республикымнай промышленна предприятинуудай, колхоз, совхозуудай, организацинууд болон эмхи зургаануудай Арадай хиналтын комитедүүд, бүлэгүүд болон постнуудта тоосооото-һунгалтын суглаанууд боложо үргэлжэлһөөр. Арадай хиналтын комитодүүд, бүлэгүүд болон постнуудай гэшүүд үнгэрэгшэ хоёр жэлэй туршада хэһэн хүдэлмэри тухайгаа тоосоно, хүн зоной дунда хүндэтэй, ажал хэрэгээрээ алдартай болоһон хүнүүд арадай хинагшадаар һунгагдана.

КПСС-эй XXVII съезд арадай хиналтын органуудай урда ехэ зорилго табиһон байна. Тиимэһээ Арадай хиналтын комитедүүд, бүлэгүүд болон постнуудта үнэн сэхэ ажалаараа коллективүүд соогоо хүндэтэй болоһон коммунистнууд, партийнабэшэ хүнүүд, комсомолшууд, мэргэжэлтэд болон ажалай түрүүшүүл һунгагдана. Тиимэшье байха ёһотой ха юм. Гурим ба журам сахиха, гүрэнэй зөөридэ эзэн ёһоор хандаха, хуули эбдэхэ ябадалтай эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ гээшэ эрхэтэн бүхэнэй, нэн түрүүн арадай хинагшадай шухала уялга болодог байһаниинь эли. Тиигэжэ совет хүнүүд гүрэнөө хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ саашадаа улам эдэбхитэйгээр хабаадаха зэргэтэй.

Зэдын районой ажахынуудта мүнөө ажалша коллективүүдэй хамтын суглаанууд боложо, арадай хинагшад тоосоото үе соо хэһэн хүдэлмэри тухайгаа хөөрэжэ үгэнэ. Тус районой «Мир», «Коммунизм» колхозуудта, Боосын совхоздо арадай хинагшадай тоосоото-һунгалтын суглаанууд боложо үнгэроо. Бусад ажахынуудай фермэ, гүүртэ, мастерской, бригада болон отделенинүүдтэ тоосоото-һунгалтын суглаанууд боложо үнгэрбэ. Бусад ажахынуудай фермэ, гүүртэ, мастерской, бригада болон отделенинүүдтэ тоосоото-һунгалтын суглаанууд боложо дүүрэнтэбэ.

Һаяхан Оёорой совхозой һү һаалиин түбэй фермын улаан булан соо малшад олоороо сугларба.

Малшадай суглаае совхозой парткомой секретарь А. Н. Цыбиков нээжэ, арадай хиналтын постын хүтэлбэрилэгшэ Б. Д. Пагбаевта үгэ үгэбэ. Арадай хинагшад һүнэй шанар һайжаруулха, үбһэ тэжээлээ гамтайгаар гаргашалха, һү һаалиин фермэ дээрэ эмхидхэл, гурим, ажалай журам һайжаруулха, архидалга ба алкоголизмтай тэмсэхэ асуудалда гол анхаралаа хандуулдаг байгаа гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Суглаан дээрэ үгэ хэлэгшэд арадай хинагшадай хүдэлмэридэ «хангалтатай» гэһэн сэгнэлтэ үгөө. Гэхэтэй хамта тэдэнэй хүдэлмэридэ дутагдалнуудшье бии гэжэ заагдаа. Жэшээлхэдэ, һаалишан, Н. А. Салихова үгэ хэлэхэдээ, һүүлэй үедэ һүнэй шанар доошолоо. Илангаяа апрель һарада хоёрдохи сортын һүн ехээр тушаагдаа гэжэ тэмдэглэбэ.

КПСС-эй XXVII съездын делегат, совхозой директор С. М. Филиппов үгэ хэлэхэдээ, арадай хинагшадай туһаламжаар, һаалишад болон малшадай эршэтэ ажалаар һү гүрэндэ худалдаха талаар байгша оной хахад жэлэй түсэб болзорһоо 10 үдэр урид дүүргэгдэхэнь гэжэ мэдээсэбэ. Хэрбээ 1985 оной май һарада совхоз үдэр бүри 34,8 центнер һү гүрэндэ худалдадаг байбал, мүнөө үдэр бүри 60 центнер һүн гүрэндэ тушаагдана.

Үхэр малаа зунай байрануудта гаргаһанай удаа һү һаали дээшэлүүлхэ, бэлшээри ба сабшалангаа ашагтайгаар хэрэглэхэ, шанарай түлөө шанга тэмсэл ябуулха, малшадые зунай үедэ һайнаар хангаха зорилго табигдана гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Оёорой совхозой һү һаалиин түбэй фермын арадай хиналтын постын гэшүүд булта дахинаа һунгагдаба.

Арадай хиналтын тоосоото-һунгалтын суглаанууд районой ажахынуудай бусадшье фермэ, гүүртэнүүд ба отарануудта эмхитэйгээр үнгэржэ байна.

Э. КОНОВАЛОВ,
республикын Арадай хиналтын комитедэй инспектор.

ҺАЙН ОРШОН БАЙДАЛДА

Түнхэнэй райпотребсоюзай арадай хиналтын гол бүлэгэй тоосоото-һунгалтын суглаан һаяхан болобо. Хиналтын гол бүлэгэй түрүүлэгшэ Г. Б. Булгутов тоосоото элидхэл хэбэ. Ажалша коллективэй түсэбтэ даабаринуудые болон абаһан социалис уялгануудаа дүүргэлтые хангаха зорилго арадай хиналтын гол бүлэгэй урда табяатай гэжэ элидхэлшэ онсолбо. Энэ зорилгонь хэр зэргэ дүүргэгдэнэ гээшэб?

Районой худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд хүн зондо эд бараа болон эдеэ хоол худалдаха түсэбөө 1985 ондо дүүргээгүй. Түсэбэй дүүргэгдээгүй байһанай түлөө арадай хинагшадшье зэмэтэй гэжэ хэлэгдээ. Гол бүлэгэй түрүүлэгшэ байһан Р. Р. Билдуевагай удаан саг соо үгы байха үедэ арадай хинагшад мүртэй хүдэлмэри ябуулаагүй. Байгша оной эхинһээ арадай хиналтын бүлэгэй хүдэлмэри зарим тэды һайжараа гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Бүлэгэй гэшүүд В. И. Сафронова, Л. И. Киселева, М. Л. Ябжанова болон бусад илангаяа эдэбхитэйгээр шалгалтын хүдэлмэридэ хабаадаһан байна. Тодорхойлон хэлэбэл, гол бүлэгэй гэшүүн В. И. Сафронова Тоорын, Зүүн-Моринои, Аршаанай, Хэрэнэй, Түнхэнэй столовонуудай хүдэлмэриие шалгаа һэн.

Шалгалтын үедэ элирүүлэгдэһэн дутуу дунданууд сельпогой правленинүүдэй заседанинууд, үйлэдбэриин зүблөөнүүд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, зохихо хэмжээнүүд абтадаг байгаа. Тиихэдэ арадай хинагша Л. И. Киселева ниитын эдеэ хоолой нэгэдэлэй кондитерскэ цехэй хүдэлмэриие наринаар шалгаа.

Арадай хинагшад Т. Е. Семенова, Р. Б. Шобоева, Л. Л. Гармаева болон бусад столовонууд болон магазинуудай хүдэлмэриие оло дахин шалгаһан байна.

Гэхэтэй хамта арадай хиналтын гол бүлэгэй гэшүүд бултадаа шалгалтануудта һайнаар хабаададаг гэхын аргагүй. В. Д. Толмачева, Г. И. Невелева, Г. Б. Шагдарон болон бусад энэ тоодо оролсоно.

Ниитын эдеэ хоолой ажахын тоосоото нэгэдэлэй хүдэлмэридэ дутагдалнууд илангаяа олон. Тиимэһээ ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай хүдэлмэридэ саг үргэлжын анхарал хандуулха, шалгалтанууд ба рейднүүдые үнгэргэхэ шухала гэжэ суглаан дээрэ хэлэгдэбэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ үнгэргэгдэһэн хэдэ хэдэн шалгалтануудай дүнгүүд райпотребсоюзай правлениин, арадай хиналтын гол бүлэгэй бюрогой хамтын заседанинууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, дутагдалнуудые усадхаха хэмжээнүүд абтаһан байна.

Арадай хинагшад магазинууд болон столовонуудай хүдэлдэг гурим сахиха, хүн зониие мэхэлхэ, худалдаа наймаанай дүрим эбдэхэ ябадалтай эрид шууд тэмсэхэ талаар хүдэлмэриеэ улам эдэбхижүүлхэ ёһотой гэжэ заагдаба.

Суглаан дээрэ Л. И. Кистенева, Д. Д. Манзаева, Т. Е. Семенова, В. Д. Беломестных, Д. Н. Бодеев болон бусад үгэ хэлэжэ, арадай хинагшадай хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха тухай һанамжа дурадхалнуудаа оруулба.

Арадай хиналтын бүлэгэй хүдэлмэри «хангалтатай» гэһэн сэгнэлтэ суглаанда хабаадагшад үгэбэ.

КПСС-эй райкомой бюрогой гэшүүн, районой Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ В. Б. Танхаев суглаанда хабаадажа, үгэ хэлээ.

Л. ШЕНХОРОВ,
Түнхэнэй районой Арадай хиналтын комитедэй инспектор.

ҮДЭШЭЛГЫН ҮНЭ СЭН

(ФЕЛЬЕТОН)

Валерий Борисо-
Константинович
өөнһөө сүлөөгүй
...а хүдэлмэриинь
...оной шиидхэбэ-
...мэлтэ «даабари»
... Эндэ арсахын
...ад жэлэй турша-
дорон ажалла-
... хүндэтэй дар-
...рдамаар үдэшэ-
...эн хүлтэй хүдэр
соогоо оролдоо
...шэлгын ута стол
...дээ хоол, унда,
... олохо, асарха
...ий Константино-
... онсо шадамар,
Түрэл болоһон
нэгэдэл соогоо
...хэдээ ондоохон
гэжэ суурхаһан
...ер Валерий Бо-
...аровын нүхэд
магтаалда хүр-

...ээр хангалгын
Үдын кондитер-
...оиин / нэгэдэлэй
...орлогшо, дээрэ
Анатолий Кон-
...аловай, ахамад
...ерий Борисович
...он бусад олон
үетэнэй түхеэр-
...аярай стол үдэ-
...д бэлэн болон-

...э уригдаһан зо-
...аб даа. «Архи-
... алкоголизмые
...жээнүүд тухай»
...гай тогтоолые
...өөр бэелүүлхын
...нга тэмсэлэй
үргэнөөр ябуу-
... үедэ хүниие
...алтагүй ха юм.
...һан Улаан-Үдын
...лэдбэриин нэгэ-
...ор Август Анд-
...ревай заабари,
...он үсөөхэн, тон
...ын нахиима
...ко һуугаа һэн.
үйлэдбэриик
...унда аршагүй
...эр абаһан гур-
...ньяк архи хурса
...абхин байһан
...гадаа дүүрэтэр
... дунда үреэлэй
...эхэ дуратайшуул
Архиин ха-

туүе амтатай эдеэгээр даруулжа, сэдьхэлэй дулаахан үгэнүүдээр директорээ үдэшэжэ байһан тус нэгэдэлэй партийна организациин секретарь Зоя Пурбуевна Доржиева, электромеханик Юрий Иванович Карасевич, түсэблэлгын-экономическа таһагай начальник Нина Евдокимовна Бранчуко-ва болон бусад Август Андреевичэйнгээ һүүлээр тоһон соо умбажа, торгон соо хүльбэржэ байха хаһамнай үргэлжэлхэ ха гү, али үгы гү гэжэ заатагүй бодомжолһон байха. Ушарынь хадаа һүүлэй жэлнүүдтэ элдэб шалтагаанаар — хахад жэлэйнгээ тоссоое саг болзортонь, һайн шанартайгаар тушааһанай түлөө, Совет Армиин үдэртэ цехүүд соохи хүдэлмэришэдэй уялга дүүргэжэ ажаллаһанай түлөө хэмгүй ехэ мүнгөөр урмашуулагдадаг байгаа юм. Бүхы дээрээ худал хуурмаг аргаар аяар 16107 түхэриг уригдэжэ, хулгайшадай хармаанда шэнгэшоо.

Нэгэдэлэй складһаа эдеэ хоол, эд хэрэгсэл дуран соогоо абажа, дуратай тээшэнь уридэг хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэйнгээ хажуугаар һамбаашалжа, альгаяа тоһодогшод эндэ олдоол ааб даа. Жэшээлбэл, нэгэдэлэй складые даагшад Александра Намжуевна Дымберова-Бадиева, Евдокия Родионовна Боханова гэгшэд гар һула һуугаагүй, һахы һалаг һангай зөөриһөө һабардалсаа. Тодорхойлбол, нёдондо май һарада бүхыдөө 929 түхэриг 77 мүнгэнэй коньяк архи, хэлэ дорьбоомо хатуу спирт, тоһо хулгайлһан һаа, мүнөө энэ үри шэринь аяар 6398 түхэриг 50 мүнгэндэ хүргэгдөөд байна. Богонихон болзор соо 94,5 килограмм коньяк архи, 84 килограмм шахуу спирт болон үнеэнэй һүнһөө абтаһан эрхим шанартай тоһо хулгайлжа, орондонь элдэб эссенци, ром хэрэглэхэдэнь, конфетэ, вафлиин шанар яагаад һайжархаб даа. Дурсагдагша нэгэдэлэй Улаан-Үдын, Ивалгын кондитерскэ фабрикануудай үйлэдбэрилһэн продукциин диилэнхи хубинь худалдаа наймаанай гүрэнэй инспекциин шалгалтаар гологдожо, предприятинуудтаа бусаагдадаг байгаа бшуу. Тодорхойлбол, 1985 ондо гансал Улаан-Үдын кондитерскэ фабрикада үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин 54 902 килограмм кондитерскэ зүйлнүүд гологдожо, предприятидаа бусаагдаа гэхэ гү, али гүрэндэ аяар 6 490 түхэригэй гарза хохидол ушаруулагдаа. Тиихэдэ байгша оной гансахан нэгэдэхи кварталда тус фабрикада өөһэдынь үйлэдбэрилһэн 12 615 килограмм кондитерскэ зүйлнүүд бусаагдажа, гүрэндэ бүхыдөө 1163 түхэриг 88 мүнгэнэй гарза хохидол хэгдээ.

Һара, квартал бүхэндэ горитойхон урмашуулгада хүртэдэг байһан эндэхи предприятиин мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд элирүүлэгдэһэн дутагдалаа усадхажа, эрхим шанартай продукци гаргадаг болохын түлөө тэмсэл үргэнөөр ябуулаагүй. Миинтэ мүнгэнтээ хахасажа ядаһан эдэнэр гэмтэ ябадалаа улам далдалан нюужа, кондитерскэ зүйлнүүдтэ хэрэглэгдэхэ тоһоной, һүнэй, үрэ жэмэсэй, какао-тоһоной, шоколадна, мүн хангалтама үнэртэй бусад нэмэлтэ зүйлнүүдэй нормые будүүлигээр хазагайруулдаг байба ха юм. Игэжэ уригдэһэн бүхы эд зөөриеэ далдалжа, гүрэндэ горитойхон хохидол ушаруулжа байһанаа балшыса баригдаа.

Олоной зөөридэ обтожо, хэһээлтэгүйгөөр шунгаажа садахаяа болиһон эдэнэрэй үйлэ хэрэг энээгээр дүүрээгүй. Ээлжээтэ шалгалта хэхэдэ, Улаан-Үдын кондитерскэ фабрикаһаа Ивалгын предприятида эльгээһэн 351 312 түхэриг 71 мүнгэнэй эд хэрэгсэлыень бодото дээрэнь тушаажа абаһан, бүридхэһэн саарһан үгы байжа, элишэлэн тодоруулхань хүшэр байба. Тиихэдэ продукциин гологдоһонһоо уламжалан, гүрэндэ дэб дээрэ 7 657 түхэриг 58 мүнгэнэй гарза хохидолой ушаруулагдаһаниинь элирээ.

Һангай зөөриие хубиингээ эд хэрэгсэлдэл хубаарилжа һураһан Август Андреевичэй арга мэхэнь абаһаар обёорхоор бэшэл ха. Олоной зөөриие олон жэлдэ һуулиһан энэ хүйхэр Японһоо асарагдаһан элдэб түхэлэй транзистор, магнитофон, телевизорнуудые худалдажа абаад, нэгэдэлэйнгээ складта бүридхэлдэ оруулахадаа, маркыень тэмдэглүүлдэггүй байшоо. Игэжэ эдэ телевизор, транзисторнуудынь гэнтэ «үгы боложо», «хулгайда абтаад», гэдэргээ бусалтагүйгөөр эзэтэй болодог байшоо. Мүнөө эндэ Август Лазаревай хүтэлбэрилһэн дурсагдагша нэгэдэлдэ болоһон хулгай худалай, үри шэриин үйлэ хэрэгүүдые хурга даран тоолохыншье аргагүй ехэ. Зүгөөр эндэ олоороо хэлсэгдэжэ, эмхидхэгдэһэн гэмтэ ябадал мүнөө хүрэтэр юундэ усадхагдаагүй байгааб гэбэл, нэгэдэхеэр, урид шалгалта үнгэргэһэн ОБХСС-эй хүдэлмэрилэгшэд ехэ оролдолго гаргаагүй. Хоёрдохёор, арадай хиналтын районно болон республиканска комитедүүд бүхы дутагдалыень гүнзэгыгөөр шэнжэлдэггүй, шалгадаггүй байгаа. Илангаяа жэл, һара, квартал бүхэндэ нилээд ехэ мүнгэнэй продукциин гологдожо, бусаагдажа байхада, арадай хиналтын комитет анхаралаа хандуулаагүй ха юм. Мүнөө хулгайшад, худалшадай үйлэдэһэн гэмтэ хэрэгүүдые уудалжа, хорото аашыень балшыса элирүүлжэ байһан мүрдэлгын органуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ удаа бүхы гэмтэниие балшыса тодоруулжа, уголовно харюусалгада хабаадуулха ааб за гэжэ найдагдана.

В. ЭЛИГШЭНЭИ.

22 МЯНГАН ТҮХЭРИГ ҮЛҮҮ АБААД...

Хурамхаанай райондо үнгэрэгшэ зундаа үер боложо, ажахынууд нилээд хохидолдо ороһон юм. Районно Советэй гүйсэдком «Байгаалиин уларилһаа боложо, хохидолдо ороһоной хойшолонгуудые усадхаха тухай» шиидхэбэри соогоо Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 600 хонидой байрладаг байрые шэнэ газарта абаашажа, бариха тухай зааһан байгаа. Тус барилгые Хурамхаанай барилга-заһабарилгын участогай коллектив хэхэ ёһотой болоһон юм.

РСУ-гай барилгашад хонидой байрые шэнэ газарта абаашажа барихадаа, шадаал һаа, колхозһоо мүнгэ ехээр абаха гэжэ хүсэһэн байба. РСУ-гай барилгашад энэ барилгын түлөө аяар 22057 түхэриг мүнгэ үлүү колхозһоо абаа гэжэ арадай хинагшадай шалгалтаар элирүүлэгдэбэ. Барилгын шанар муу байба.

Районой арадай хиналтын комитет энэ шалгалтын дүнгүүдые хаража үзөөд, барилгын хүдэлмэриин хэмжээе худалаар нэмээжэ бэшэһэн тус РСУ-гай начальник И. Поздняковто донгодолго соносхоод, хоёр һарынь салин хүлһые гүрэндэ түлүүлхэ гэһэн шиидхэбэри абаа. Тус РСУ-гай ахамад инженер В. Дампилоной ябадал комитедэй удаадахи заседани дээрэ харагдаха юм.

Колхозһоо үлүү абаһан 22 мянган түхэригөө РСУ бусааха болоо. Тэрэшэлэн «Бурятпромжилводстрой» ПМК Хурамхаанай совхоздо хонидой байра бариһанай түлөө олон мянган түхэриг үлүү абаа гэжэ элирүүлэгдээ.

В. ГОМБОЕВ.

Арадай хиналтын бүлэгүүд болон постнуудай тоосоото-һунгалтын суглаанууд манай районой ажалша коллективүүдтэ боложо байнхай. Энэмнай шухала ниитэ-политическэ кампани мүн.

Арадай хиналтын органуудай хүдэлмэриие, гурим ба журам хаа хаанагүй һайжаруулхын тула оролдодог хүнүүд манай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг гээшэ. Ушар тиимэһээ тэдэнэр тоосоото суглаанууд дээрэ дутуу дунданууд тухай сэхэ руунь хэлэхэ байһаниинь лабтай.

Арадай хинагша — бүхы түрүү юумые үйлэдбэридэ, ажабайдалда нэбтэрүүлхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэгшэ мүн. Чисаанын совхозой арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд, жэшээлхэдэ, шэнэ ашаг үрэтэй технологи хэрэглэжэ, шэниисэ тариха үедэ тарилгын хойноһоо хиналта һайнаар бэелүүлээ.

Гэхэтэй хамта, «50 лет Октября» совхоздо хамтын зөөридэ эзэн бусаар хандаха ушарнууд дайралдаа һэн. Тиин 1985 ондо аяар 6 мянга гаран толгой хониин гарзалаа. Тэрэнэй түлөө совхозой ахамад мэргэжэлтэд үнгэрэгшэ жэлэй октябрь һарада хэһээлтэдэ хүртэһэн байгаа. Байгша ондо үхэр малай, хони хурьгадайнь гарзалалга хоёр дахин хороо.

Һү һаалиин фермэнүүд дээрэ, совхозой бусадшье ажалда түрүү дүй дүршэл ба онол арганууд хэрэглэгдэдэггүй байгаа. Холодильна түхеэрэлгэнүүдэй саг дарыдаа заһабарилагдаагүй байһанһаа, Агропромой заһабарилгын-техническэ предприятиин зүгһөө ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандаһанһаа уламжалан, Чисаанын совхоздо 47 центнер һүн гашалаа һэн. Гэмэ зэмэтэй хүнүүдынь хэһээгдээ юм.

Арадай хинагшад оронойЭдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар гол асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулжа, ороһо таряа үйлэдбэрилхын, тэжээлэй баазые бэхижүүлхын, малай ашаг шэмые дээшэлүүлхын, һайн шанартай продукци үйлэдбэрилхын хойноһоо хиналтала нарижуулха ёһотой.

ТОДОРХОЙ ХЭРЭГҮҮДЭЭРЭЭ

Шалгалтануудай ашаг үрые дээшэлүүлхэ гээшэ арадай хиналтын шухала зорилгонуудай нэгэниинь болодог. Шалгалта бүхэн наринаар үнгэргэгдэжэ, дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэ нүлөөлхэ ёһотой. Энэниие түйлахын тула комитедүүд, бүлэгүүд болон постнуудай хүдэлмэриин түхэл янза, онол арга болон шэглэлые саг үргэлжэ нарижуулан, хиналтын дүнгүүдые олондо соносхохо хэрэгые һайжаруулха шухала. Заримдаа арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд хууляар олгогдоһон эрхэ түлөөлэлгэсэ гүйсэдөөр хэрэглэнгүй, гэмэ зэмэтэй хүнүүдтэ «зөөлэхэнөөр» хандадаг байна бшуу. Мүнөө бидэнэр гүрэнэй түсэб дүүргэдэггүй, ниитын социалис зөөридэ эзэн бусаар хандадаг, бухал шэнги саарһа дэлгээд, бодото ажал хэрэгээ урагшань ябуулдаггүй хүнүүдтэй эрид шангаар тэмсэхэ ёһотойбди. Албан тушаалаар олгогдоһон эрхэеэ өөрынгөө үмсын аша туһада хэрэглэн, ажал хэнгүй, олзо олохо һэдэлгэтэй тэмсэхэ ёһотойбди. Һаяхан тунхаглагдаһан «Ажал хэнгүй, олзо олохо ябадалтай тэмсэл шангадхаха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол энэ талаар хиналтын органуудай урда шэнэ арга боломжонуудые нээжэ үгөө.

Арадай хиналтын бүлэгүүд болон постнуудта эдэбхи үүсхэлтэй, залан сэхэ һанаатай, даалгагдаһан хүдэлмэридөө харюусалгатайгаар хандадаг хүнүүд һунгагдаха ёһотой. Элдэб эсын дутагдалнуудтай эбсэжэ болохоор хүнүүдэй арадай хиналтада ажаллажа шадахагүйнь эли.

Арадай хиналтын хүдэлмэридэ коммунистнууд ехэ үүргэтэй гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ партийна комитедүүд арадай хиналтада һунгагдаһан коммунистнуудай харюусалгые дээшэлүүлхын түлөө оролдохо уялгатай юм.

«50 лет Октября» совхозой 4-дэхи отделенидэ болоһон суглаанда хабаадагшад отделениин социально-экономическа хүгжэлтэдэ гол анхаралаа хандуулаа, Хасууртада радиотелефонно холбоон үгы, худалдаа наймаан муугаар эмхидхэгдэнэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Эдэ бүхы дутагдалнуудые усадхаха хэрэгтэ арадай хинагшадшье оролсохо зэргэтэй.

Партийна ба совет хүдэлмэрилэгшэд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, арадай хиналтын тоосоото-һунгалтын суглаануудта эдэбхитэйгээр хабаадана. КПСС-эй райкомой бюрогой гэшүүн О. В. Силаков, КПСС-эй райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша Г. З. Бальжиров, районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай райкомой түрүүлэгшэ Ж. Ж. Гомбоев болон бусад тэрэ тоодо оролсоно.

КПСС-эй XXVII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүд арадай хиналтын органуудай урда ехэ зорилгонуудые табина. Энээниие бидэ жэншэдгүйгөөр дүүргэхэ уялгатайбди.

В. РИНЧИНЭ,
Хэжэнгын районой Арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

СОЁЛОЙ hОНИН

УНШАГШАДТАЯА УУЛЗАБА

Поэдүүд Д. Жалсараев, Г. Дашабылов, уран зохёолшо Д-Д. Дугаров Хэжэнгын районой Могсохоной, Худанай, Хэжэнгын, Ушхайтын, «Первомайскийн» совхозуудаар ябажа, тэндэхи уншагшадтай hонирхолтой уулзалгануудые хэhэн байна.

Уулзалга бүхэнэй эхиндэ Буряадай Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэхи бюрогой хүтэлбэрилэгшэ, прозаик Даша-Дэмбрэл Дугаров уран зохёолшодой эмхиин бэелүүлжэ байдаг хэмжээ ябуулганууд тухай, жэшээлхэдэ, «Литературная Россия» газетын Улаан-Үдэдэ hаяхан эмхидхэгдэhэн «түхэрээн столой» хүдэлмэри тухай, мүн өөрынгөө зохёохы хэрэг тухай хөөрэжэ үгэнэ. Удаань поэдүүд Дамба Жалсараев Георгий Дашабылов хоёр зохёол бэшэлгынгээ түсэбүүдтэй уншагшадаа танилсуулаад, шэнэ шүлэгүүдээ уншажа үгэhэн байгаа.

Уран зохёолшод нэн түрүүн Могсохоной совхозой Тураасгай гэжэ газарта оршоhон нютагай hургуулиин hурагшадай зунай ажалай болон амаралтын лагерьта хүрөө.

Тэндэ түрэл ажахынгаа 2500 хурьга болон огородой тарилгануудые харууhалжа байhан олон hурагшад айлшадаа hонирхолтойгоор угтажа, халуунаар үдэшөө.

Худан голой талаан бэлшээри дээрэ оршоhон Ушхайтын, Хэжэнгын совхозуудта малшадай томодхогдомол байшангай нээлтэдэ уран зохёолшод хабаадалсажа, hонин уулзалга болоо. Удаань эндэ суглараhан малшад, хонишодто ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангадаг албанай хүдэлмэрилэгшэд, медигүүд, наймаалагшад зорижо ерэhэн байна.

Б. НАМДАКОВ.

«БААТАРАЙ ЗАМ»

Иимэ нэрэтэй ном Буряадай номой хэблэлээр hаяхан барлагдан гараа. Авторынь — уран зохёолшо Арсалан Жамбалон болоно.

Советскэ Союзай Герой Базар Ринчино тухай бэшэгдэhэн баримтата туужа тус номой гол хубиие эзэлнэ. Энэ зохёол соогоо автор Ага нютагhаа гараhан баатар хүбүүн Базар Ринчиногой эдир залуу наhан, багшын ажал, тэрэнэй энэрхы hайхан сэдьхэл болон эрэлхэг зоригые үнэншэмэ тодоор харуулна.

Н. ВИКТОРОВ.

МОНГОЛ УГАЛЗАНУУД ТУХАЙ

«Искусство» гэжэ Москвагай хэблэлээр «Монгол угалзанууд» гэhэн Д. Майдарай ном барлагдан гараба.

Авторынь — Монгол ороной мэдээжэ эрдэмтэн hэн тула үндэhэ яhатанайнгаа угалза хээнүүдэй хүгжэлтын түүхэ, тэдэнэй тайлбаринуудые тодо hонороор найруулhан байна. Тиин автор хадаа архитектурын, гоёон шэмэглэлгын искусствын олон тоото жэшээ баримтанууд дээрэ угалза хээнүүдэй түрүүшын дүрсэнүүдэй бүрилдэhэн, удаань хэдэн зуугаад жэлнүүдэй хугасаада орёо болон хубилhаар, хүгжэhөөр ерэhэн замыень, мүн тэдэнэй үнгэ будаг болон удха гэхэ мэтые hонирхолтойгоор тайлбарилна.

Эрдэмтэ Д. Майдарай тайлбаринуудта профессор Л. Гумилев оршол бэшэхэдээ, мүнөө үеын монгол арадай үгсаатай байhан олон тоото отог яhатануудай түүхэ харуулагдаа гэжэ тэмдэглэнэ.

Олон зүйлэй үнгэтэ угалзануудаар шэмэглэгдэжэ, 25000 хэhэгээр гаргагдаhан энэ ном хадаа үргэн ниитэ уншагшадта, түүхын болон соёлой ажал ябуулагшадта, искусство шэнжэлэгшэдтэ, мүн архитекторнууд болон уран зураашадта hонирхолтойгоор угтагдаха байха.

Н. КОСЕНКОВА.

Москва.

ЗУРАГУУДАЙ ШЭНЭ ВЫСТАВКЭ

РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной эмхидхэhэн эстамп зурагуудай Бүхэроссин III выставкэ Москва хотодо 1984 ондо нээгдээ бэлэй. Тиихэдэ республикымнай уран зураашадай үмэнэhөө Буряадай АССР-эй габьяата уран зурааша И. И. Стариковай, Б. Т. Тайсаевай бүтээлнүүд эльгээгдээ hэн. Тус выставкын дүүрэхэдэ, тэрэнэй зурагуудаар хэдэн багахан выставкэнүүд эмхидхэгдэжэ, ороной хото городуудта эльгээгдэhэн байна.

Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн нэгэ зал соо эстамп зурагуудай выставкэ hаяхан нээгдэбэ. Тэндэ 39 зураашын 87 бүтээл табигдаа. Россин Федерациин городуудта ажаhуудаг уран зураашадай бүтээhэн эстампнууд янза бүриин онол аргаар хэгдээ гэжэ онсо тэмдэглэмээр. Имагтал эстамп зурагуудай выставкэ Улаан-Үдэ хото үсөөн асарагдадаг гээшэ. Тиимэhээ гансал уран зурагта дуратайшуулай бэшэ, мүн олониитын халуун анхаралые татажа эхилэнхэй.

Карелиин АССР-эй ниислэл — Петрозаводск хотын уран зурааша О. Юнтуненэй бүтээhэн «Костомукшын шэнэ үйлсэ», «Үүлэнүүд нуур дээрэ», «Пудондохи үдэшэ» гэhэн зурагууд выставкын нээлтэ дээрэ үгтэнхэй. СССР-эй арадай уран зурааша О. Юнтуненэй хүбүүнэй эдэ эстампнууд шадамараар бүтээгдэнхэй. Тэрэнэй офорт, үнгэтэ офортнуудшье удхаараа гүнзэгы, найруулгаараа уран байна.

Эндэ табигдаhан зурагуудай тематика ехэ үргэн. Ороноймнай олон хизаар нютагуудай байгаали, мүнөө үеын хүдэлмэришэд, зохёохы ажалтан, тэдэнэй ажабайдал, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайн гэхэ мэтэ. Жэшээлхэдэ, Орёл хотын уран зурааша Г. Калмахелидзиин «Улаан талмай» гэжэ сериhээ «Улаан талмай», «Москвае хамгаалгын дурасхаалда» гэhэн бүтээлнүүд харагшадай анхарал татана. «Ябагаар ябагшад», «Шэнэ хэрэг», «hүрэгэй бусалга» гэhэн үнгэтэ линогравюранuудай автор Г. Молчанова (Ленинград) өөрын өөрсэ харасаар, мүн зуралгаар бусад сооhоо илгаран гарана.

Улаан-Үдэ хотодо асарагдаhан эстампнуудай дунда орон доторoo мэдээжэ зураашадай бүтээлнүүд бии. СССР-эй Уран зурагай академиин гэшүүн-корреспондент, РСФСР-эй Гүрэнэй И. Е. Репинэй нэрэмжэтэ шангай лауреат, Россин Федерациин габьяата уран зурааша С. М. Никиреевэй хоёр офорт выставкэдэ табигданхай. Мүн лэ РСФСР-эй габьяата уран зурааша А. Г. Акритасай «Ургаса хуряалга» гэhэн циклhээ хэдэн зураг харагшадай hонорто дурадхагданхай.

Выставкэдэ табигдаhан зурагууд элдэб онол аргаар бүтээгдэhэн байна гэжэ дахин тэмдэглэе. Зүгөөр тэдэнэй дундаhаа үнгэтэ литографинууд илангаяа олон байна. Эдэ бүлэг зурагууд сооhоо Якутск хотын зураашад О. М. Ковалевский, В. Д. Иванов, Архангельскhаа Г. А. Елфилов, Ростов-на-Дону хотоhоо Н. И. Семенкин, Брянскhаа Л. М. Левицкая болон бусадай бүтээлнүүд олоной hонирхол татана.

Х. СОКТОЕВ.

«ЭСЭГЭ ОРОНОО МАГТАН ДУУЛАНАБ»

Буряадай гүрэнэй филармониин бүлэг артистнууд эдэ үдэрнүүдтэ Баргажанай райондо айлшалжа байнхай. Тэдэнэр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда зорюулагдаhан литературно-хүгжэмэй «Эсэгэ ороноо магтан дууланаб» гэhэн найруулга Шитханай совхозой механизаторнуудта, Баргажанай совхозой малшадта харуулба.

Эстрадна хөөрэлдөөнэй жанрын артист, Ленинградта үнгэргэгдэhэн уранаар уншагшадай конкурсын лауреат Геннадий Мельников харагшадта дурадхаhан программаяа урин зохидоор хүтэлөө. Удаань дуушад Марат Арсланов, Валентина Лемешева, Клара Максименко, концертмейстер Юрий Комков гэгшэд найруулгада ороhон дуунуудаа гүйсэдхэhэн байна.

А. КАПУСТИН.

«БАЯР» — ГЭРЛЭЛГЫН ОРДОН

Бархан hууринда Гэрлэлгын ордон баригдажа, hаяхан ашаглалгада тушаагдаба. Барханайхидай архидалгагүй хурим түрэнүүдые үнгэргэхэ тус байшангые Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой В. С. Аюшеевэй хүтэлбэрилдэг барилгашадай бригада бодхооhон байна.

Манай сомондо үнгэргэгдэhэн архидалгагүй түрүүшын түрөөр гэрлэлгын «Баяр» гэжэ шэнэ ордон толлогдобо. Нютагай соёлой эмхи зургаануудта хүдэлдэг Жаргал Гармаев, Цыпилма Доржиева гэгшэдэй айл бүлэ болоhон ушараар нүхэдынь, түрэл гаралынь амаршалhан, үреэлэйнгээ hайханиие залуушуулда зорюулhан байна.

Шэнэ гуримаар эмхидхэгдэhэн түрэдэ ерэгшэд бултадаа буряад,ород дуунуудые ханхинуулhан, ёохор хатарнуудые наадаhан, гоё hайханаар сэнгэhэн байна. «Энэ хуримда газар, тэнгэришье бага байгаа» гэhэн үгэнүүд нэгэород дуун соо бии. Үнэхөөрөөшье, хүн зон олон байжа, алтан түрэеэ тэмдэглэхыень хүсөө hэн. Илангаяа Барханай хүдөөгэй соёлой байшангай директор Батор Чойнжуров, арадай театрай режиссер Цыренжап Бадмаев, соёлой байшангай методистнууд Ирина Дабаева, Светлана Малатхаева гэгшэдэй харуулhан шогтой зугаатай наадан хурим түрые шэмэглээ.

Барханайхидта эрхим дээдын бэлэг хэhэнэйнь түлөө Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой правлениин түрүүлэгшэ В. Д. Цыреновтэ, парткомой секретарь В. Г. Дабаевта, сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ М. М. Доржиевта олон тоото нютагаархидайнгаа зүгhөө үнэн зүрхэнэй дулаан үгэнүүдые газетээр дамжуулхые хүсэбэб.

Б. ДОНДУПОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Хурамхаанай район.
Бархан hуурин.

П. И. ЧАЙКОВСКИИН НЭРЭМЖЭТЭ КОНКУРСДО

НАЙДАЛ ТҮРҮҮЛНЭ

Баhа нэгэ мэргэжэлэй түлөөлэгшэд Чайковскиин нэрэмжэтэ наймадахи конкурсын оршондо оролсобо. Июниин 16-да хорин гурбан ороной виолончелистнүүд мүрысэхэ ээлжээгээ элирүүлбэ. П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Концертнэ зал соо мүрысөө нээхэ бэрхэтэйшье hаа, хүндэтэй эрхэдэ хүртэhэн США-гай Дэвид Старкуэтер бусадтал адли найдал, омогорхолоор дүүрэн.

Харин пианистнууд ба скрипачнууд соо түрүүшын урагшагүйдэлгэ үзэгдэжэ эхилээ. Барри Шифман hүзэгтэй хүн бэшэ, гэбэшье 13 гэжэ тэгшэ бэшэ тоо тэрээндэ баяр асарбагүй. Хүнүүдэй ехэнхидээ дурагүйдэдэг 13 тоо доро мүрысөөндэ хабаадаhан Канадын скрипач удаадахи турта оробогүй. Мүн баhа Баруун Германиин Франциска Кениг орожо шадабагүй. Тэрэ энэ конкурсдо хоёрдохиёо ерэбэ, теэд шадабариин оройдо үшөөл гаража бираагүй. Харагшадай зал сооhоо хүсөөр булюу бусадые хараха баатай болобо.

Үсэгэлдэр лэ хада хүгжэмэй утын мүрысөөндэ хабаадажа байгшад мүнөө зал соо hуугаад шагнадаг болонхой. Конкурсын эмхидхэлэй комитедэй мэдээсэhэнэй ёhoop мүрысөөнэй дүн үдэр бүхэндэ гаргагдажа байна. Тиигэжэ шэнэ дүрим тодорхойлогдоо. Хэрэгтэй болохо балл абажа шадаагүй хүгжэмшэд үшөө түрүүшын турай урда тээ түрүү hуурин түлөө эрмэлзэгшэдэй тооhоо гарана бшуу. Саашадаа тэмсэхээр үлөөгдэхэ хабаадагшадай нэрэнүүд hүүлшын хүнэй шадабарияа харуулhанай hүүлээр жюрин эсэсэй шиидхэбэри абахада эли болоно.

Конкурсын гол зорилго — залуу бэлигтэйшүүлые элирүүлэн гаргалга юм.

Мүнөөшье турнирай ябаса найдал, эрмэлзэлээр тодорхойлогдоно, VIII уласхоорондын мүрысөөн шэнэ шэнэ нэрэнүүдые элирүүлэн гаргахань аабза гэжэ маргангүй этигэмээр.

* * *

Июниин 17-до П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ Концертнэ залай сценэ дээрэ виолончелистнүүд гараба. Түрүүшын тур үнгэрhэн скрипачнуудые тэдэ hэлгэбэ.

— hүүлэй жэлнүүдтэ виолончелистнүүдэй шадабари эрид эгсээр дээшэлнэ, — гэжэ жюрин түрүүлэгшэ Д. Шафран хэлэнэ. — Дэлхэйн элдэб гүрэнүүдтэ композиторнууд энэ инструментдэ тааруулжа, намжар hайн зохёолнуудые бэшэнхэй. Т. Хренниковэй конкурсдо зорюулжа бэшэhэн виолончелиин оркестртэй гүйсэдхэхэ хоёрдохи концерт мүрысөөнэй түгэсхэхы шатын программада оруулагдаа. Мүнөө сагай наадан техническэ шадабари, бэлигэй зоригжол, гүйсэдхэhэн зохёолоо тон hайнаар мэдэрэлтэ гэхэ мэтые холбон ниилүүлхэ зэргэтэй. Имагтал эдэ шанарнуудые hайнаар шудалhан залуу артистнууд Москвагай харалгын орьёл өөдэ гаража шадаха.

Бэлэн бэшэ даа энэ зам. Түрүүшын үдэрhөө эхилжэ, турнирай дүршэл ехэтэй хуушанай «сэрэгшэд» тэмсэлдэ оробо. Дээрэ дурсагдагша американец Дэвид Старкуэтер. Мүн лэ Америкэhээ ерэгшэ Бьон Ю-Тинг Тзанг мүнөө Москвада ерээд, шадалаа туршажа байна. Тэрэ национальна конкурснуудта нэгэтэ бэшэ хабаадаhан намтартай. Бельгиин хүгжэмшэн Марк Фронсу «Преми Витторио Ги» гэжэ уласхоорондын конкурсын дипломант юм. «Пражская весна» гэжэ уласхоорондын конкурсын фестивалиин II шан абагша Михаэле Фуначевае өөрынгөө зохёолнуудые гүйсэдхэхэ түрүүшын эрхэдэ олон чехословак композиторнууд хүртэбэ.

Гэбэшье hүр дарама нэрэ зэргэнүүд заал hаа илалта түйлаха гэhэн найдабари бэшэ ха юм даа. Энээнииe чехословак пианист Ян Симон hайн ойлгоо. Б. Сметанын, Ф. Шопенэй нэрэмжэтэ конкурснуудай лауреадта мүрысөөнэй түрүүшын шата дабашагүй байгаа. 16-тай хүгжэмшэдэ зохёохы болбосорол, бэеэ сүм үгэжэ шадалга дутажа болоо.

Үдэр бүриин арбаад шагналган, шэнэ нэрэнүүдтэй танилсалган, хуушанайнгаа нүхэдтэй уулзалган — энэ мэтээр хүгжэмэй hайндэрэй хүдэлмэриин үдэрнүүд hубарина.

(ТАСС).

«СЕЛЬСКАЯ ЖИЗНЬ» ГАЗЕТЫН ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ

УЛАСХООРОНДЫН МҮРЫСӨӨН

ЕХЭ НААДАНДА УРИНАБДИ

«Сельская жизнь» газетын шанда хүртэхын түлөө дүрэ буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын мүрысөөн мүнөөдэр үглөөнэй 10 часта Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ нээгдэхэнь. Заншалта нааданай жэлhээ жэлдэ улам ехэ нэрэ хүндэтэй, олоной хабаадалгатай боложо байhыень энэ жэлэйшье мүрысөөн элирхэйлэн гэршэлнэ.

ООН-ой шиидхэбэреэр Эб найрамдалай уласхоорондын жэл гэжэ соносхогдоhон байгша ондо үнгэрэгдэхэ заншалта арбадахи мүрысөөндэ аха дүү зургаан социалис ороной, тусхайлбал, Болгариин, ГДР-эй, Монголой, Польшын, Румыниин болон СССР-эй 150 гаран барилдаашад хабаадахаар хүлеэгдэнэ. Урдынхидал мэтэ, энэшье жэлдэ Разград хотын автомобильна заводой спортклуб — Болгариие, «Лейпциг» гэжэ спортклубай барилдаашад — ГДР-ые, ороной залуушуулай суглуулагдамал команда — МНР-ые, Ясса хотын «Николина» гэжэ спортклуб — Румыниие, ороной хоёрдохи суглуулагдамал команда Польшые түлөөлхэ юм. Тиихэдэ СССР-эй залуушуулай суглуулагдамал команда, «Урожай» бүлгэмэй Түбэй болон Россин соведүүдэй, мүн Буряадай АССР-эй командануудоройнгоо спортын нэрэ хүндые хамгаалха. Урдандаа энэ мүрысөөндэ хэдэн удаа хабаадаhан Афганистанай, мүн Финляндиин спортсменүүд уригдаhан аад, ерэжэ шадабагүй.

Барилдаанай уласхоорондын федерациин (ФИЛА) туг доро дүрбэдэхи жэлээ эмхидхэгдэжэ байhан заншалта наадан Сибирь болон Алас-Дурна зүгтэ үнгэрэгдэдэг уласхоорондын эгээл ехэ мүрысөөн болонхой. Энэ ушар Буряад орондо дүрэ буляалдалгын барилдаанай хүгжөөгдэжэ байhые гэршэлнэ. Ушарынь гэхэдэ, нёдондо ороной чемпион болоhон Борис Будаев энэ жэлдэшье СССР-эй чемпионадта хабаадахадаа, мүнгэн медаляар шагнагдаа. Уласхоорондын классай спортын мастер Сергей Замбалов бронзо медальда хүртэбэ. Н. Иванов, Л. Айсуев, В. Миланханов гэгшэд яhала hайнаар барилдажа, эрхим зургаанай тоодо ороо.

Манай республикада үнгэргэгдэдэг мүрысөөн бэлигтэй бэрхэ барилдаашадые элирүүлhэн байна. Тусхайлбал, СССР-hээ В. Гоголев, Ж. Корпебаев, А. Алисултанов, В. Жариков, А. Даудов. Румынhаа А. Нягу, В. Курилару, Монголhоо Б. Ганбаатар, А. Энхээ, А. Баатархуу, З. Дубчин, Б. Даваажав, Польшоhоо Г. Фаландис, Г. Буссе, Болгариhаа Т. Сотиров, ГДР-hээ Э. Поххер, Г. Кугель болон бусад түрүүшын амжалтануудые түйлажа гараhан намтартай. Манай республикаhаа спортын мастер И. Гармаев таба дахин, Б. Будаев, В. Вострецов тус тустаа дүрбэ дахин, В. Ринчинов, Л. Айсуев, М. Цыдыпов, Б. Цыренгармаев, О. Алексеев, С. Пашинский тус тустаа гурба дахин илажа гараhан юм.

Энэ жэлдэ уласхоорондын классай спортын мастер Н. Иванов, спортын мастернууд Л. Айсуев, Д. Халтанов, аха дүүнэр Петр болон Валерий Балдуевууд, В. Миланханов, В. Актинов, А. Бардаханов, В. Шестаков, С. Пашинский, спортын мастерта кандидадууд Т. Жаргалов, С. Гармаев, Г. Шагдуржапов, А. Мархаев, В. Баймеев болон бусад манай республикын спортын нэрэ хүндые хамгаалха. Манай бэлигтэй бэрхэ барилдаашад Б. Будаев С. Замбалов хоёр хабаадажа шадахагүй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр июлиин эхеэр Москвада үнгэрэгдэхэ hайн хүсэл эрмэлзэлэй наадануудта hорилго бэлэдхэл хэхэеэ ошонхой.

— Энэ мүрысөөн бэлигтэй бэрхэ залуу барилдаашадые элирүүлжэ, тэдэнэй мэргэжэл шадабариие улам дээшэлүүлхэ гэhэн зорилготойгоор үнгэрэгдэдэг юм, — гэжэ «Урожай» бүлгэмэй Буряадай областной соведэй түрүүлэгшэ В. Е. Гармаев хөөрэнэ. — Манай нааданда түрүүшын шан[...]

га шалгалта гараh[ан] спортсменүүд сааш[аа] Европын болон дэ[...] пионадуудта амж[...] хабаадаhан байха. Монголой барилдаа[...] жав 1980 ондо респу[...] ниислэл хотодо ил[...] hанайнгаа hүүлээр [...] Олимпиадада ха[...] мүнгэн медаляар [...] hэмнай. А. Энхээ м[...] ёр дахин түрүү hүү[...] юм. Саашадаа тэр[...] чемпионадта мүнгэ[...] хүртэhэн байгаа. То[...] лоо hаа, иимэ жэшэ[...] юм ааб даа. Мүнө[...] мнай барилдаанай б[...] шалтай нютагуудh[...] Осетиhээ, Яхадhаа[...] бирскhээ, Хабаровс[...] бэлэдхэлтэй команда[...] байна.

Заншалай ёhoop [...] промышленна пред[...] дай комсомолой о[...] нууд бүхы кома[...] шефтээ абаха. Про[...] предприятинуудта, [...] гаануудта, hургуули[...] залганууд үнгэргэгд[...] рысөөнэй соёлой [...] hонирхолтой байхан[...]

Уласхоорондын [...] судья К. С. Олзоев [...] нэй ахамад судьяга[...] логдобо.

Б-М. ЖИ[...]
Б. ЦЫРЕН[...]

ЗУРАГУУД ДЭЭ[...] хоорондын мүрысөө[...] дахин илалта түйла[...] шинский; барилдаан[...]

В. ПЛУТЫ[...]

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Зохёон байгуулгын табан жэлдэ — эршэ түгэс ажал» — СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй табадахи сессиин материалнууд.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Толилогдоhон материалай мүрөөр», «Хурамхаанда болоhон үйлэ хэрэгэй хойшолон» — Л. Цыбиковагай статья. «Коммунист тухай хөөрөөн». П. Лосевой «Найдамтай хүн» гэhэн зураглал. «Түрэл орон доторнай» — ТАСС-ай мэдээсэлнүүдhээ. «СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ».

Гурбадахи хуудаhанда. «Буряад ороной эрдэмтэд ямар хүдэлмэри бэелүүлнэб?». «Байгалай үмэнын хизаарай тектоникын карта» — А. Булгатовай статья. «Бумбэрсэг дэлхэй дээрэ юун болоноб» — ТАСС-ай болон АПН-эй корреспондентнүүдэй хилын саанаhаа эльгээhэн тобшо мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Шэнэ hонин, тоо, баримта» — суглуулбари. «Баабгайн дуратай хоол» — Г. Лепинскихэй статья. «Хүсэлэнгүй хүдэлмэри хэхэгүйш» — П. Казариновай корреспонденци. «Сельская жизнь» газетын шанда хүртэхын түлөө дүрэ буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын мүрысөөн — В. Гармаевай статья. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.45 — «Аяншалагшадай клуб». 10.40 — «Последнее свидание» — Совет Армиин Түбэй академическэ театрай фильм-зүжэг. 12.55 — «Эб найрамдал ба залуушуул». 13.30 — Шэнэ hонин. (13.35 хүрэтэр). 15.30 — Шэнэ hонин. 15.50 — «Компьютер на ферме» — баримтата фильм. 16.10 — «Последнее детство лета» — уран hайханай фильм. 3-дахи сери. 17.15 — «Ород хэлэн». 17.45 — «Эрмитаж». Англиин искусство. **Улаан-Үдэ.** 18.15 — «Байгалай үмэнэхи газар дээрэ». 19.15 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. **Москва.** 19.45 — Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ. 20.00 — Хроническа алкоголизм арганха онол аргануд тухай баримтата фильм. 20.45 — «Щит и меч» — 4 серитэй уран hайханай фильм. 4-дэхи сери. 22.00 — «Время». 22.35 — «Уран зохёолшо Василий Быковтэй уулзалга». 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — «Опереттэдэ дуратайшуулда».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

14.35 — Тамаралгаар СССР-эй чемпионат. 14.55 — «Ургамалай аймаг». 15.40 — Хоорой хүгжэмэй концерт. 16.25 — М. Горький. «Хозяин» — зүжэг. 17.50 — Шэнэ hонин. **Улаан-Үдэ.** 17.55 — Телеочерк. **Москва.** 18.15 — «Эрэшүүлэй хөөрэлдөөн». Политехническэ музейдэ багшанарай уулзалга. 19.00 — «Хани харилсаан». 19.30 — П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын VIII конкурс дээрэ. **Улаан-Үдэ.** 19.45 — «Халаан» (буряадаар). 20.05 Мысовая станциин РСП-32 поездын коллективэй хүдэлмэри тухай. 20.30 — Шэнэ hонин (буряадаар). 20.45 — Мульт-фильм. **Москва.** 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15 — П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ VIII конкурс дээрэ. Концертнэ программа. 22.00 — «Время». 22.35 — «Языческая мадонна» — уран hайханай фильм. (Венгри).

ТАСС ХИЛЫН СААНАhАА

ФРГ-гэй ЭРДЭМТЭД БУРУУШААНА

БОНН. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн бүтээлгые улам дэбэргэхэ зорилготой США-гай «стратегическэ оборонно үүсхэл» гэдэгтэ Федеративна Республикын хабаадалсахые буруушаажа байhанаа ФРГ-гэй эрдэмтэд мэдүүлээ гэжэ Эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай асуудалнуудые шэнжэлдэг институдай эрдэмтэдэй үнгэргэhэн уласхоорондын Гамбургда болоhон хуралдаан дээрэ абтаhан мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

«Дэлхэйн бүхы оронуудтай хамта ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахын түлөө тэмсэхын орондо баруунай гүрэнүүдэй зарим политическэ ажал ябуулагшад дай жүрөөдэhэн hанаашалгануудаа сагааруулхые оролдожо, зүүнэй оронуудай зүгhөө аюул тохёолдуулагдана гэжэ худалаар харуулхые hэдэдэг байна, — гэжэ Гессен газарай Гисендэхи профессор Хорст-Эберхард Рихтер тэмдэглээ.

Буу зэбсэгүүдые хуряаха асуудалнуудаар Советскэ Союзай оруулhан эб найрамдалта дурадхалнууд анхарал ехээр татана гэжэ Гамбургын университедэй профессор Карл Недельман мэдүүлбэ. «Сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые оролдоhон США-гай hанаашалга СССР-эй эдэ эб найрамдалта хүсэлэнгүүдые буруу hүргэнэ», — гэжэ Недельман хэлээ.

СОЦИАЛИЗМ БА ЭБ НАЙРАМДАЛ ТАhАРШАГҮЙ ХОЛБООТОЙ

Бултанай аша туhада харюусаhан эб найрамдалта түүхэтэ эгээл зүб зам арадуудта дурадхахадаа, дэлхэйн арадуудай нангин этигэл найдалда харюусаhан, буу зэбсэгүүдые хуряаха, ядерна зэбсэг усадхаха, эб найрамдал бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн эб найрамдалта үүсхэлнүүдээ шууд сэхээр, оролдосотойгоор саашадаашье бэелүүлхые шиидэнхэй байhанаа Советскэ Союз мэдүүлнэ. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй дүнгүүдые, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой Пленум дээрэ хэhэн элидхэлые уласхоорондын олониитэ үргэнөөр зүбшэн хэлсэхэдээ, энэ hанал бодолые элирхэйлэн тэмдэглэнэ. Партиин XXVII съезд дээрэ хараалагдаhан замда СССР-эй түйлаhан амжалта бүхэн социализмын хараа байдалые, дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха хэрэгые бэхижүүлгэдэ шэнэ алхам болоно гэжэ олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд Советскэ Союзай ажалшадта КПСС-эй ЦК-гай хандаhан Хандалга тухай мэдээсэлые тайлбарилхадаа тэмдэглэнэ.

БУДАПЕШТ. Совет общественна урагшаа бата найдамтайгаар дабшажа ябаhые, шэнэ ехэ зорилгонуудые шиидхэжэ байhыень КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленум элирхэйлэн гэршэлбэ гэжэ «Непсабадшаг» газетэ бэшэнэ.

УЛААН-БААТАР. Советскэ Союз Женевэдэ болоhон хөөрэлдөөнүүдые баримталан бэелүүлхэдээ, буу зэбсэгүүдые хуряалгын, замбуулинай дайдада зэбсэг хэрэгсэлнүүдые гаргалгые зайсуулан саралгын гол шухала асуудалнуудаар али алиндань таарамжатай үгээ ойлголсолгонуудые бэдэрхэ хүсэлэнтэй юм гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь тэмдэглэбэ гээд «Үнэн» газетэ мэдээсэнэ. Эб найрамдалые хангаха, бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэглэhэн СССР-эй үүсхэлнүүдые дэлхэйн олониитэ эдэбхитэйгээр дэмжэнэ. Тиихэдэ США-гай захиргаан тад hөөргэ хараа шэглэл бэелүүлжэ байнхай. США-гай хүтэлбэрилэгшэдэй гансал хүсэлэндөө, ядерна нюдаргадаа, hүйдхэлтэ харата ябуулгануудтаа найдалга тэдэнэй мүнөө үеын бодото байдалые ойлгохогүй байhыень харуулна гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ гүнзэгы үндэhэ баримтатайгаар тэмдэглэгдээ.

ВАШИНГТОН. Буу зэбсэгүүдые хиnаха талаар оруулагдаhан совет дурадхалнуудые Вашингтон шэнжэлжэ байна гэжэ Сагаан байшангай түлөөлэгшэ журналистнуудай урда үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Урдынгаа хараа шэглэлээр дабшаха хүсэлэнтэй, мүн совет эб найрамдалта үүсхэлнүүдые анхаралдаа абаха дуратайшуулай хоорондо хёмороо зүришэлдөөн боложо байна гэжэ «Вашингтон пост» газетэ бэшэнэ. «Эдэ дурадхалнууд аша үрэ ехэтэй хөөрэлдөөнүүдэй эшэ үндэhэн болоходоо магадгүй» гэжэ совет үүсхэлнүүдые дэмжэгшэд тоолоно.

СОФИ. СССР-эй хүгжэлтые хурдадхаха талаар КПСС-эй тодорхойлhон стратеги мүнөө үеын бүхы эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусана гэжэ «Работническо дело» газетэ тэмдэглэнэ. XXVII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ социализмые бэхижүүлхэ, уласхоорондын оршом соо тэрэнэй үүргэ нүлөөе дээшэлүүлхэ үнэн зүб найдамтай харгы зам болоно. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй Будапештдэ болоhон зүблөөнэй дүнгүүдэй үндэhөөр КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ уласхоорондын байдалай гол шухала асуудалнуудта гүнзэгы шэнжэлэл хэгдэбэ. СССР болон Варшавска Договорой талаар тэрэнэй союзнигууд ядерна дайнай аюулые гүйсэд усадхахын, бүхы түхэлэй буу зэбсэгүүдые үгы хэхын, замбуулинай дайдада зэбсэг хэрэгсэлнүүдые гаргалгые зайсуулхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэ байна. Хөөрэлдөөнүүдые хэhэнэй ашаар таарамжатай шиидхэбэринүүдые абахын түлөө тэдэнэр тэмсэнэ.

ДИН РИД НАhА БАРАБА

БЕРЛИН. АДН агентствын мэдээсэhэнэй ёhoop, американ мэдээжэ дуушан ба артист Дин Рид аюул ушарта орожо, июниин 17-до наhа бараба. Хүн түрэлтэндэ тохёолдуулагдажа байhан ядерна дайнай аюулда эсэргүү тэмсэлдэ тэрэ бүхы ажал ябуулгаяа зорюулhан байгаа. Концертнүүдтэ, политическэ дуунай фестивальнуудта тэрэнэй хабаадалга, актер болон режиссер боложо, кино буулгалгада хэhэн ажал ябуулгань амгалан тайбан байдал хангаха дүлэтэ уряа болонхой. Хаанашье ябахадаа Дин Рид эб найрамдалай хэрэгтэ үнэн сэхэ, бэеэ үгэнги байhанаа харуулдаг hэн. Хархис хүсэнүүдтэй хатуу шанга тэмсэлдэ тэрэнэй абари зан хатуужаhан байгаа гэжэ эндэ толилогдоhон некролог соо тэмдэглэгдэнэ.

ДАРЫ ЗАРЛАГДАБА

НЬЮ-ИОРК. Энэ орондо эсэргүүгээр ЮАР-ай ээлжээтэ эзэрхэг түримхэй ябуулга үүдхэhэнhээ уламжалан, Анголын гуйлтаар ООН-ой Аюулгүйн Соведэй заседани дары зарлагдаба. Хүршэ гүрэнүүдтээ расистнуудай ходо ходо добтолгонуудые хэжэ, харата ябуулгануудые үүдхэжэ байhанаа уламжалан, энэ түбиин урда хубидахи айхабтар түгшүүрилтэй оршон байдалые Совет hүүлэй хэдэн hарын хугасаа соо нэгэнтэ бэшэ зүбшэн хэлсэhэн байгаа. ЮАР-ай бандит ёhoop Ботсванада, Замбида, Зимбабвида добтолhыень Аюулгүй Совет оройдоол гурбан долоон хоногой урда тээ хаража үзэhэн байна. Гэбэшье Урда Африкын гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр гүрэнэй терроризмын шэнэ ябуулганууд үүдхэжэ байhыень апартейдэй захиргаан hайшаана, США болон тэдэнэй союзнигууд Преториие дэмжэнэ гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

ААДАР, БОРО[О] hҮҮЛЭЭ

Байгша оной ию[...] түрүүшын хахадта р[...] доторнай хура боро[...] гээр оробо. Илангая[...] Ахын, Захааминай, [...] Хяагтын районуудта [...] соо 45—77 миллимет[...] бороо ороо. Мүн р[...] кын бусад районуудта [...] түбэй болон Прибайка[...] таг нуганuудта 10—20 [...] метр тухай бороо оро[...] шалан, тарялан, бэлш[...] далуулаа.

Хэдэн хоногой түрш[...] гэлжэлhэн хура бороо[...] лээр республикын хэ[...] онуудай дэбисхэр дээ[...] гэрдэг гол, горхонуу[...] hаа халиба. Июниин [...] даар Зэдэ голой [...] дэ, районой ажахынуу[...] шалан, бэлшээри уhанд[...]

Республикын урда [...] дай гол, горхонуудай [...] нэмэхэдэ, Сэлэнгэ м[...] hал үерлэжэ эхилhэн [...] ноо Сэлэнгэ мүрэнэй [...] тажа эхилбэ. hүүлэй [...] ногто Сэлэнгэ мүрэн[...] Улаан-Үдэ шадар 18[...] метр тухай нэмэhэнэ[...] эхилбэ.

Баргажан голой уh[...] бороогой hүүлээр ехэ[...] жэ, набтар газартай [...] нэрэмжэтэ, Уланай, Х[...] колхозуудай, Бодоной[...] жанай совхозуудай с[...] бэлшээри үертэ абтаа[...] Баргажан гол эхиндэ[...] захалаашье hаа, набтар [...] уhан татажа үшөөл эх[...]

Н. АФОН[...]
Улаан-Үдын г[...] метобсерваториин дир[...]

Редакторай орло[...]
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖ[...]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-2[...], 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-00499. Заказ 143. Индекс 0460[...]